

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра економіки та фінансів підприємства

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Розроблення системи моніторингу фінансового стану підприємства

за матеріалами товариства з обмеженою відповідальністю
«Апгрейд Систем», м. Київ

Студентки 2 курсу 3 м групи,
спеціальності 051 «Економіка»,
спеціалізації «Фінансовий
менеджмент»

Войтович Олени
Сергіївни

Науковий керівник –
д-р екон. наук, проф.

Ситник Ганна
Вікторівна

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук, проф.

Бланк Ігор
Олександрович

Київ 2018

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗРОБЛЕННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.	
1.1. Сутність фінансового стану підприємства, характеристика елементів, що його визначають	7
1.2. Методичний інструментарій оцінки фінансового стану підприємства ...	17
1.3. Сутність та види моніторингу фінансового стану підприємства, етапи його здійснення	25
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА «АПГРЕЙД СИСТЕМ».	
2.1. Динаміка обсягу та джерел формування фінансових результатів діяльності підприємства «Апгрейд Систем»	33
2.2. Динаміка обсягу та складу активів і капіталу підприємства «Апгрейд Систем»	40
2.3. Оцінювання показників фінансового стану підприємства «Апгрейд Систем»	48
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБЛЕННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА «АПГРЕЙД СИСТЕМ».	
3.1. Формування системи фінансових показників, що підлягають моніторингу на підприємстві «Апгрейд Систем»	58
3.2. Обґрунтування напрямів покращення фінансового стану підприємства «Апгрейд Систем»	64
3.3. Прогнозна оцінка фінансового стану підприємства «Апгрейд Систем» ..	70
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83
ДОДАТКИ	87

АНОТАЦІЯ

Войтович О. С. «Розроблення системи моніторингу фінансового стану підприємства» (за матеріалами ТОВ «Апгрейд Систем», м. Київ). – Рукопис.

Випускна кваліфікаційна робота за спеціальністю 051 «Економіка», спеціалізація «Фінансовий менеджмент» – Київський національний торговельно-економічний університет – Київ, 2018.

Випускну кваліфікаційну роботу присвячено теоретичним, методичним і практичним аспектам розроблення системи моніторингу фінансового стану підприємства. Представлена робота дозволяє дослідити основні засади, методи та засоби визначення безпосередньо фінансового стану та його елементів у системі управління підприємством.

Ключові слова: фінансовий стан підприємства, моніторинг фінансового стану, оцінка фінансового стану підприємства.

ABSTRACT

Voitovych O. S. "Development of a system for monitoring the financial state of enterprise" (based on the materials of LLC "Upgrade System", Kyiv). – Manuscript.

Final qualifying paper on the specialty 051 "Economics", specialization "Financial Management". – Kyiv National University of Trade and Economics. – Kyiv, 2018.

The final qualifying paper is devoted to theoretical, methodological and practical aspects of development of a system for monitoring the financial state of enterprise. It allows investigating the basic principles, methods and means of determining financial state and its elements in the enterprise management system.

Key words: the financial condition of an enterprise, the monitoring of the financial state, the assessment of the financial state of an enterprise.

ВСТУП

У сучасній економіці моніторинг вважається однією з найефективніших методів аналізу адекватної оцінки стану підприємства. Необхідність розробки сучасної системи моніторингу полягає в статичності попередніх методик, що не забезпечує користувачів оперативною інформацією в належному обсязі.

Актуальність даної теми полягає в тому, що в умовах переходу до ринкових форм господарювання для кожного підприємства виникає необхідність упровадження ефективної системи управління, оскільки це відіграє важливу роль у забезпеченні їх стабільного функціонування й можливості розвитку. Для розв'язання цього завдання суб'єктам господарювання треба розробляти нові підходи та технології в управлінні підприємством. До таких технологій належить моніторинг фінансового стану, який формує всебічне бачення комплексного використання потенціалу підприємства.

Сучасний методичний інструментарій дозволяє проводити повноцінну діагностику фінансового стану підприємства та формувати інформаційно-аналітичну систему моніторингу. Мета розроблення системи моніторингу фінансового стану підприємства – підвищення якості управління підприємством та стійкості його розвитку. Такий моніторинг часто використовується в антикризовому управлінні, при прийнятті управлінських рішень та складанні планів з фінансового менеджменту. Ефективна система моніторингу фінансового стану дозволяє підприємству підготуватися до змін і вжити своєчасно ефективні заходи щодо зниження негативних наслідків даних змін. Різноманітність показників фінансового стану підприємства робить необхідним побудову єдиної, динамічної і ефективної системи по систематичному аналізу фінансового стану в якості цілісної системи моніторингу.

Ступінь висвітлення даної теми в економічній літературі є досить високим. Питання системи моніторингу фінансового стану підприємства займає важливе місце в дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, проте у процесі виконання курсової роботи було вивчено переважно праці вітчизняних вчених:

І. О. Бланка, Е. М. Короткова, Б. Г. Литвака, О. М. Тищенко, Л. О. Лігоненка, П. І. Кононенко, М. О. Кизима, С. О. Олексюка, В. А. Забродського, І. Й. Плікуса, А. М. Поддєрьогіна та багато інших. В своїх працях вчені розглядали такі питання і проблеми як: теоретичні аспекти моніторингу як функції управління на підприємстві, моніторинг як складову частину системи контролінгу, теоретичні питання функціонування фінансового моніторингу, проблеми класифікації моніторингу, сутність моніторингу фінансового стану тощо.

Мета випускної кваліфікаційної роботи полягає у визначенні теоретичних та практичних аспектів розроблення системи моніторингу фінансового стану підприємства, дослідженні безпосередньо фінансового стану та його елементів, а також детальному вивченні даних понять для чіткого розуміння їх призначення в системі управління підприємством.

Відповідно до поставленої мети завданням даної роботи є: дослідити сутність фінансового стану підприємства та характеристику його елементів; розглянути методичний інструментарій оцінки фінансового стану; визначити сутність, види та етапи моніторингу фінансового стану підприємства; провести аналіз динаміки обсягу та складу активів та капіталу підприємства «Апгрейд Систем», джерел формування фінансових результатів його діяльності; оцінити фінансовий стан досліджуваного підприємства; розробити систему моніторингу фінансового стану підприємства «Апгрейд Систем». На основі проведеного дослідження необхідно зробити узагальнюючий висновок, який об'єднає всі питання теми та дасть змогу знайти ключ до їх вирішення.

Об'єктом дослідження є процес розроблення системи моніторингу фінансового стану підприємства «Апгрейд Систем».

Предметом дослідження виступають методичні підходи, теоретичні та практичні аспекти розроблення системи моніторингу фінансового стану.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Апгрейд Систем» засноване в березні 2016 року подружжям Шабшай Єфимом Михайловичем і Галиною Миколаївною, тому фінансова звітність наразі існує за неповних три роки його роботи. Підприємство має хороше місцезнаходження у центрі Києва. За рахунок

недавнього виходу на ринок показники його фінансового стану за п'ять звітних періодів (півріч) істотно відрізняються. Вони показали найкращі значення в останньому півріччі, що є результатом певних змін і ефективної роботи. Особливо чітко таку динаміку можна простежити за показниками рентабельності. Активи і пасиви ТОВ «Апгрейд Систем» за увесь період мають стрибкоподібну тенденцію з підйомом теж в останньому звітному періоді. Також нестабільними виявилися доходи та витрати підприємства зі значним переважанням перших в кінці досліджуваного періоду. Так, дане підприємство отримало найбільший чистий прибуток за останнє півріччя, хоча протягом усього часу варіювало від чистого збитку до прибутку і навпаки.

Випускна кваліфікаційна робота виконується з використанням фінансової звітності ТОВ «Апгрейд Систем», законодавчих і нормативних документів, монографій, навчальних посібників, підручників, статистичних збірників, словників, довідників, періодичної літератури, інтернет-ресурсів.

Методи дослідження, які використовуються при написанні випускної кваліфікаційної роботи: аналіз і синтез, порівняльний, розрахунковий, системно-структурний аналіз, класифікація та типологія, економіко-математичний, історико-правовий.

В процесі виконання даної роботи програмним забезпеченням виступила програма Microsoft Excel, в якій проводилися всі розрахунки. Одержані результати передані фінансовому директору і мають вагомое практичне значення.

Результати дослідження було апробовано в статті на тему «Моніторинг фінансового стану в системі формування фінансової безпеки підприємства», яка опублікована в збірнику наукових статей магістрів «Економіка і фінанси підприємства» (К: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018).

Загалом випускна кваліфікаційна робота складається з кількох структурних частин, а саме вступу, трьох розділів, з яких кожен містить у собі ще по три пункти, висновків та пропозицій, списку використаних джерел і додатків. Робота містить 16 ілюстрацій, 24 таблиці та 2 додатки.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗРОБЛЕННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність фінансового стану підприємства, характеристика елементів, що його визначають

У сучасних умовах здійснення господарської діяльності підприємств фінансовий стан є ключовою характеристикою діяльності, його оцінка та ефективне управління – це запорука успіху підприємств.

Відаючи належне науковим працям учених, які досліджували питання визначення сутності фінансового стану підприємства, слід вказати на відсутність єдиного тлумачення даного поняття. Дослідження більшості публікацій у науковій літературі присвячено розгляду методологічних засад аналізу й оцінки фінансового стану і через цю призму – формуванню безпосередньо його сутності. Переважна більшість науковців розглядає фінансовий стан із позицій, представлених у Методиці інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій. Однак наразі визначення сутності фінансового стану підприємства з позицій фінансового менеджменту є також важливим і актуальним аспектом, про що вказують наукові дослідження. Таким чином, перш за все слід зрозуміти, що являє собою фінансовий стан в усій його багатосторонності та визначити його елементи.

Аналіз інформаційних джерел свідчить, що фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності, тому відповідно на нього впливають усі ці види діяльності підприємства. Передусім на фінансовому стані будь-якого підприємства позитивно позначаються безперебійний випуск і реалізація високоякісної продукції. Достовірна й своєчасна інформація про фінансовий стан підприємства є запорукою прийняття ефективних фінансових рішень, спрямованих на зниження витрат фінансових ресурсів, зростання прибутку та ринкової вартості підприємства.

Як зазначалося, у сучасній економічній науці немає усталеної думки щодо трактування поняття «фінансовий стан підприємства», його характеристик та елементів. Дане поняття по-різному розглядається як в наукових працях, так і в діючих нині в Україні нормативних джерелах.

У Методиці інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій, розробленої Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств і організацій, наведено таке визначення: «Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів» [46]. Дослідження наукової літератури та багатьох інформаційних джерел показує, що дане визначення не зовсім точно відображає зміст поняття.

Положенням про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затвердженим Наказом Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України, фінансовий стан підприємства визначається як сукупність показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, реальні й потенційні можливості підприємства [47].

У методичних рекомендаціях щодо аналізу фінансово-господарського стану підприємств або організацій Державної податкової адміністрації України зазначається, що «фінансове положення (стан) є комплексним поняттям і відображає рейтинг підприємства на фінансовому ринку, його кредито- і податкоспроможність характеризується системою показників, які визначають на конкретну дату» [44].

Питанням визначення змісту фінансового стану підприємства займалися такі автори як І. О. Бланк, М. Я. Дем'яненко, Л. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко, В. В. Осмоловський, А. М. Поддєрьогін, Г. В. Савицька та інші. Трактування сутності фінансового стану підприємства даними авторами представлено в табл. 1.1.

Визначення фінансового стану підприємства різними авторами*

Автори	Тлумачення поняття «фінансовий стан підприємства»
Бланк І. О.	Це рівень збалансованості окремих структурних елементів активів та капіталу підприємства, а також рівень ефективності їх використання.
Вознюк Г. Л., Загородній Л. Г., Смовженко Т. С.	Це стан економічного суб'єкта, що характеризується наявністю в нього фінансових ресурсів, забезпеченістю коштами, необхідними для господарської діяльності, підтримання нормального режиму праці та життя, здійснення грошових розрахунків з іншими економічними суб'єктами.
Дем'яненко М. Я.	Це комплексне поняття, що відображає якісну сторону його виробничої та фінансової діяльності та є результатом реалізації всіх елементів зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин підприємства; характеризується системою показників, які відображають стан капіталу в процесі його кругообігу, здатність розраховуватися за зобов'язаннями і забезпечувати фінансування своєї виробничої діяльності на певний момент часу.
Осмоловський В. В.	Це комплексне поняття, характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормальної виробничої діяльності комерційних та інших суб'єктів господарювання, доцільністю й ефективністю їх розміщення і використання, фінансовими взаємовідносинами із суб'єктами господарювання, платоспроможністю та фінансовою стійкістю.
Поддєрьогін А. М.	Це комплексне поняття, є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.
Савицька Г. В.	Це економічна категорія, яка відображає стан капіталу в процесі його кругообігу та здатність суб'єкта господарювання фінансувати свою діяльність на фіксований момент часу.

*Джерело: складено автором на основі [4, 9, 10, 17]

Більш обґрунтованими визначеннями є трактування тих авторів, що підкреслюють у понятті «фінансовий стан підприємства» відображення якісної сторони виробничої та фінансової діяльності. Одне з найповніших визначень фінансового стану наведено у фінансовому словнику-довіднику за редакцією М. Я. Дем'яненка, де серед характеристик поняття на перший план виступає саме якісна сторона діяльності підприємства. У В. В. Осмоловського у визначенні даного поняття основну увагу звернено не тільки на забезпеченості необхідними фінансовими ресурсами, а й на доцільності та ефективності їх розміщення і використання, платоспроможності підприємства та фінансовій стійкості.

І. О. Бланк для висвітлення питань фінансового управління пропонує поняття «фінансова позиція», яке він відрізняє від поняття «фінансовий стан». Як зазначає професор, фінансова позиція є предметом аналізу та оцінки з метою

виявлення реального фінансового стану підприємства. Визначення фінансового стану авторами словника Л. Г. Загороднім, Г. Л. Вознюком, Т. С. Смовженком не повною мірою розкриває сутність даного поняття. Особливість визначення фінансового стану підприємства Г. В. Савицькою полягає в тому, що автор вперше визнає це поняття економічною категорією і підкреслює, що ця категорія відображає стан капіталу у процесі його кругообігу та спроможність підприємства до саморозвитку саме на фіксований момент часу.

Існує також безліч інших авторів, які висловлюють свої варіації тлумачення досліджуваного поняття. На думку Н. В. Колчіної, фінансовий стан підприємства відображає кінцеві результати його діяльності. А. М. Литовських визначає його як характеристику фінансової конкурентоспроможності, використання фінансових ресурсів і капіталу, виконання зобов'язань перед державою й іншими суб'єктами господарювання тощо.

Отже, дослідивши сутність фінансового стану та проаналізувавши різні точки зору щодо його тлумачення, можна запропонувати більш точне, лаконічне і таке, що відбиває основну суть, визначення: фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають рівень збалансованості окремих структурних елементів активів та капіталу, а також ефективності їх використання. Дане визначення частково поєднує трактування авторів А. М. Поддєрьогіна та І. О. Бланка.

Фінансовий стан є однією з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства. Як правило, що вищі показники обсягу виробництва і реалізації продукції, робіт, послуг і нижча їх собівартість, то вища прибутковість підприємства, що позитивно впливає на його фінансовий стан. Неритмічність роботи, труднощі з реалізацією продукції призводять до зменшення надходження коштів на рахунки підприємства, через що погіршується платоспроможність. Існує і зворотний зв'язок, оскільки брак коштів може призвести до ускладнення роботи багатьох процесів.

Фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, досягнення раціонального співвідношення власних та залучених коштів, фінансової стійкості, дотримання розрахункової дисципліни з метою ефективного функціонування підприємства. Фінансовий стан треба систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Неефективність використання фінансових ресурсів призводить до низької платоспроможності підприємства і, як наслідок, до невиконання плану прибутку, зниження рентабельності та загрози економічних санкцій.

Проаналізувавши різні погляди вчених-економістів, можна виділити сутнісні характеристики поняття «фінансовий стан підприємства» (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Основні положення поняття «фінансовий стан підприємства»*

*Джерело: розроблено автором на основі [23]

Розглянувши трактування сутності фінансового стану підприємства в наукових дослідженнях і визначивши його основні положення, можна узагальнити визначення даного поняття з позицій фінансового менеджменту: фінансовий стан являє собою якісну характеристику діяльності підприємства, є об'єктом фінансового управління та результатом фінансово-господарської діяльності, відображає стан забезпеченості фінансовими ресурсами, необхідними

для нормального функціонування підприємства, доцільністю їх розміщення та ефективністю використання й вимірюється сукупністю показників, що характеризують загальні результати діяльності підприємства.

Окрім того, неоднозначною залишається й позиція різних науковців щодо видів фінансового стану. Відомо, що узагальнена позиція стосовно різновидів фінансового стану підприємства передбачає його розмежування на два види:

1) задовільний фінансовий стан – це ефективне використання ресурсів, можливість повністю й у належний термін відповісти за своїми зобов'язаннями; гарантовані перспективи отримання прибутку;

2) незадовільний фінансовий стан виражається в незадовільній платіжній готовності, неефективному використанні ресурсів і розміщенні засобів виробництва, нездатності підприємства відповісти за своїми зобов'язаннями.

Варто зазначити, що в науковій літературі представлена також позиція, згідно з якою більшість учених виокремлюють чотири типи фінансового стану, поділ яких відбувається на основі показників фінансової стійкості:

1) абсолютною фінансова стійкість вважаються тоді, коли власні оборотні кошти повністю забезпечують запаси й витрати;

2) нормально стійкий фінансовий стан – запаси й витрати забезпечуються сумою власних оборотних коштів і довгостроковими позичковими джерелами;

3) нестійкий фінансовий стан – запаси й витрати забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позичкових джерел та короткострокових кредитів і позичок;

4) кризовий фінансовий стан – запаси й витрати не забезпечуються джерелами їх формування, підприємство перебуває на межі банкрутства [4, с. 87].

Отже, фінансово стійким можна вважати таке підприємство, яке за рахунок власних коштів спроможне забезпечити запаси й витрати, не допустити невинуватої кредиторської заборгованості, своєчасно розрахуватися за своїми зобов'язаннями. Але не можна визначати фінансовий стан лише на основі показників фінансової стійкості. Висновок про те, в якому фінансовому стані знаходиться підприємство, повинен ґрунтуватися на комплексі показників.

Тож, визначивши сутність фінансовий стану, необхідно дослідити елементи, що його характеризують. Основними загальноприйнятими елементами фінансового стану підприємства є: ліквідність і платоспроможність, фінансова стійкість, рентабельність, ділова активність (рис. 1.2). Також доцільно доповнити дану характеристику фінансового стану такими елементами: кредитоспроможність, раціональне розміщення основних і оборотних фондів, оптимальність розподілу чистого прибутку, рівень інвестиційної привабливості та фінансового ризику, моніторинг загрози банкрутства.

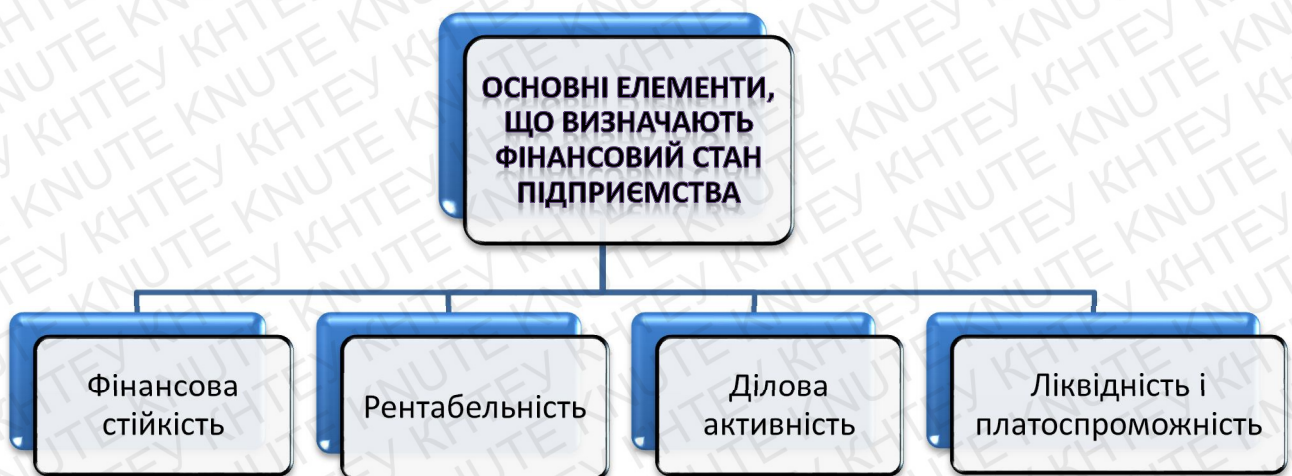

Рис. 1.2. Основні елементи, що визначають фінансовий стан підприємства*

*Джерело: складено автором на основі [15, с. 77]

Характеристика елементів, що визначають фінансовий стан підприємства:

- 1) ліквідність активів підприємства – це їхня здатність перетворюватися на готові засоби платежу без втрати балансової вартості, що забезпечує належний рівень платоспроможності підприємства; платоспроможність підприємства – це його здатність розраховуватися за своїми фінансовими зобов'язаннями в строк та в повному обсязі;
- 2) фінансова стійкість підприємства – характеристика стабільності його фінансового стану, яка забезпечується високою часткою власного капіталу в загальному обсязі капіталу;
- 3) ділова активність підприємства характеризує інтенсивність використання майна та капіталу підприємства, що має безпосередній вплив на ефективність його функціонування в цілому;

4) рентабельність (прибутковість) характеризується здатністю підприємства генерувати прибуток у процесі господарсько-фінансової діяльності [15, с. 78].

Кожен із елементів, що визначають фінансовий стан підприємства, характеризується певними показниками:

- показники оцінки ліквідності і платоспроможності підприємства: загальний та проміжний коефіцієнти покриття, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнти відволікання оборотних активів у запаси, відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість, – характеризують фінансові можливості підприємства щодо погашення заборгованості, покриття ним позичкових коштів;
- показники оцінки фінансової стійкості підприємства: коефіцієнт фінансової автономії, коефіцієнт покриття боргу, коефіцієнти довгострокового позикового капіталу та структури позикового капіталу, коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнти кредиторської заборгованості та простроченої кредиторської заборгованості, – характеризують співвідношення власних і залучених коштів;
- показники оцінки рентабельності підприємства: рентабельність діяльності, рентабельність витрат, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, економічна рентабельність, – дають можливість порівняти отриманий прибуток з вкладеним капіталом;
- показники оцінки ділової активності підприємства характеризуються показниками оборотності активів та капіталу: коефіцієнти обороту та періоди обороту оборотних активів, виробничих запасів, готової продукції, дебіторської заборгованості, грошових активів; коефіцієнти оборотності та періоди обороту капіталу, власного капіталу, позикового капіталу, кредиторської заборгованості, – характеризують кругообіг засобів підприємства [15, с. 80-83].

Фінансовому стану притаманні внутрішні протиріччя, пов'язані з найбільш ефективним розміщенням власних та позикових фінансових ресурсів. Так, переважання власного капіталу забезпечує належний рівень фінансової незалежності, проте призводить до зменшення платоспроможності та ліквідності. І навпаки, залучення позикового капіталу негативно позначається на рівні фінансової незалежності, хоча дозволяє збільшити рівень прибутковості.

Розглядаючи фінансовий стан як систему, можна провести дослідження його складових. Одночасно його елементи за своєю суттю є окремими економічними поняттями, що характеризують окремі аспекти діяльності суб'єкта господарювання. Кожна складова фінансового стану має свою методичну базу, систему фінансових показників та факторів, які на них впливають. Водночас не можна стверджувати, що кожен елемент функціонує окремо і не пов'язаний зі зміною іншого, адже всі вони перебувають в певній залежності один від одного. Тож, виділені елементи самі по собі вже є окремою системою з певними зв'язками, і тому стосовно фінансового стану є підсистемами.

Фінансовий стан підприємства як сукупність його підсистем, що відображають тенденції змін структури активів та пасивів, обумовлених використанням капіталу, піддається впливу внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування суб'єкта господарювання. На рис. 1.3 представлено декілька рівнів впливу різних внутрішніх і зовнішніх факторів на фінансовий стан та їх взаємодію.

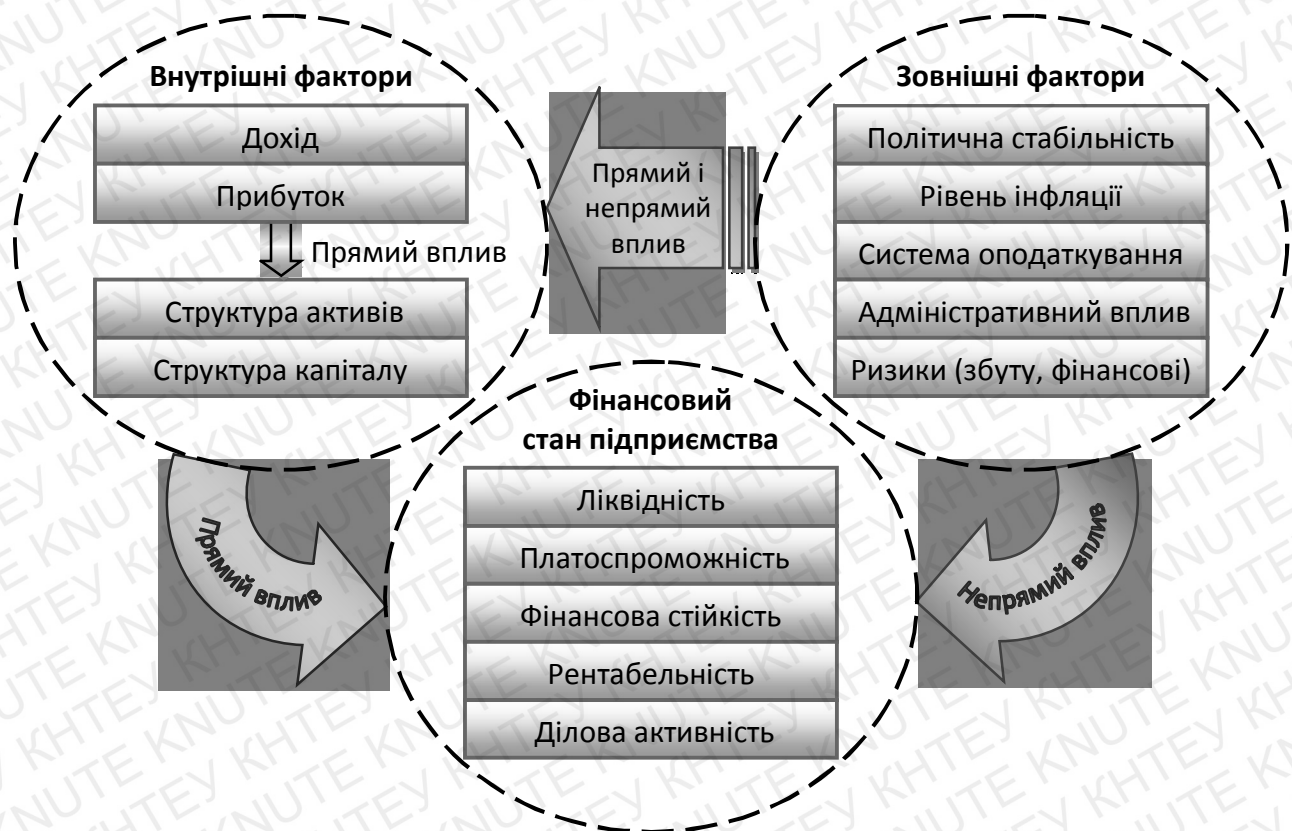

Рис. 1.3. Вплив внутрішніх і зовнішніх факторів на фінансовий стан підприємства*

* Джерело: розроблено автором на основі [11, с. 42-60]

Так, безпосередньо фінансовий стан залежить від рівня доходу і прибутку підприємства, структури капіталу і активів. Вплив зовнішніх факторів на загальний рівень фінансового стану можна оцінити як непрямий, але зазначені фактори впливають також на внутрішнє середовище функціонування підприємства, яке в свою чергу вже напряду має вплив на фінансовий стан.

Неправильне формування і використання активів може виявитись головною причиною неповного та неритмічного забезпечення підприємницької діяльності необхідними ресурсами, а, отже, й погіршення результатів виконання підприємством своїх зобов'язань перед власниками, державою та найманими працівниками. Забезпеченість підприємства активами в межах розрахункової потреби та їх раціональне використання створюють широкі можливості для подальшого поліпшення кількісних і якісних показників господарювання.

Фінансовий стан підприємства є результатом взаємодії не тільки сукупності виробничо-економічних факторів, але й усіх елементів його фінансових відносин. Він визначає конкурентоспроможність господарюючого суб'єкта, його потенціал у діловому співробітництві, оцінює, наскільки гарантовані економічні інтереси самого підприємства та його партнерів з фінансових й інших відносин.

Загалом, визначивши сутність фінансового стану підприємства, варто сказати, що дане поняття є ключовою характеристикою діяльності суб'єкта господарювання. Достовірна та своєчасна інформація про фінансовий стан є запорукою прийняття ефективних фінансових рішень.

1.2. Методичний інструментарій оцінки фінансового стану підприємства

Розуміння фінансового стану підприємства і його своєчасна точна оцінка, вибір необхідного методу аналізу і системи показників, що забезпечить всебічне вивчення та представлення діяльності підприємства, є основоположними для прийняття управлінських рішень, спрямованих на його розвиток, покращення ефективності та конкурентоспроможності.

Варто зауважити, що поняття «оцінка», «аналіз» і «діагностика», які застосовуються щодо фінансового стану підприємства, є хоч і дуже тісно взаємопов'язаними, але все ж мають певні відмінності. Серед наведених понять найбільш вузькою виступає оцінка фінансового стану. Вона передбачає проведення оціночних процедур, пов'язаних лише із розрахунком і тлумаченням певних коефіцієнтів (індикаторів). Аналіз фінансового стану підприємства можна розглядати як ширше поняття, оскільки він завжди має певну послідовність та набір аналітичних процедур. Діагностика є найбільш широким поняттям, так як передбачає на основі проведення певних аналітичних процедур, постановку діагнозу діяльності підприємства та надання рекомендацій щодо покращення його стану.

Оцінка фінансового стану є невід'ємною частиною аналізу діяльності підприємства, що надає інформацію щодо його становища, фінансових можливостей, визначення змін, тенденцій розвитку та факторів впливу на основі розрахунку системи показників.

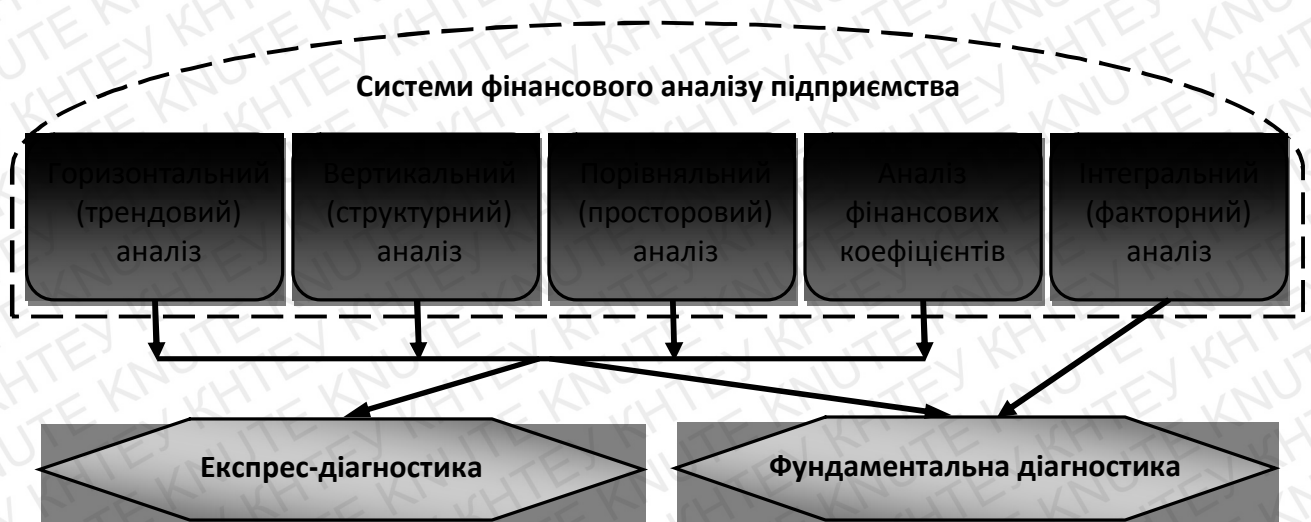
Аналіз фінансового стану підприємства – це комплекс дій щодо вивчення й аналізу результатів фінансово-господарської діяльності підприємства з метою визначення ступеня ефективності такої діяльності, а також виявлення її можливих недоліків за допомогою використання різних методів.

Діагностика фінансового стану являє собою процес дослідження основних результатів фінансово-господарської діяльності підприємства з метою визначення рівня захищеності його інтересів від різноманітних загроз і виявлення резервів щодо покращання його фінансового стану [15, с. 78].

Зважаючи на загальне охоплення і глибину такої діагностики, слід вказати, що вона здійснюється засобами експрес-діагностики та фундаментальної діагностики. Метою першої є завчасне виявлення ознак кризового розвитку підприємства на базі використання стандартних методів аналізу. Метою фундаментальної діагностики фінансового стану є поглиблення результатів оцінки, що отримані під час проведення експрес-діагностики та прогнозування впливу окремих факторів на фінансовий стан і можливості підприємства щодо нейтралізації їх негативного впливу [15, с. 79].

Останні роки багато науковців і практиків підкреслюють важливість здійснення саме експрес-діагностики, яка дозволяє на основі обмеженої кількості розрахунків надати об'єктивну оцінку досліджуваного напрямку. Основною відмінністю між зазначеною та фундаментальною діагностикою фінансового стану підприємства є ступінь деталізації аналітичних розрахунків. В той же час друга дозволяє всебічно оцінити фінансовий стан на основі одночасного та узгоджуваного вивчення сукупності різних параметрів, що всебічно характеризують фінансово-господарську діяльність.

Системи фінансового аналізу підприємства, за рахунок яких здійснюється експрес-діагностика чи фундаментальна діагностика фінансового стану, представлено на рис. 1.4.

*Рис. 1.4. Системи фінансового аналізу експрес-діагностики та фундаментальної діагностики фінансового стану підприємства**

* Джерело: розроблено автором на основі [15, с. 79]

Варто зазначити, що в економічній літературі існує безліч методичних підходів щодо аналізу фінансового стану підприємства. Традиційно у наукових джерелах виділяють методи, які у загальних рисах можна розподілити на такі:

- методи, засновані на аналізі балансу підприємства (горизонтальний, вертикальний аналіз, аналіз фінансових коефіцієнтів, тобто оцінка, та інші);
- евристичні методи, засновані на неформальних підходах, узагальненні досвіду розв'язання аналогічних завдань та методи експертних оцінок;
- економіко-математичні методи [13, с. 116].

Все ж основними методами аналізу фінансового стану підприємства є:

1) горизонтальний (трендовий) аналіз – порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом та, за необхідності, визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників, очищеної від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів (за допомогою тренду здійснюють екстраполяцію фінансових показників на перспективу);

2) вертикальний (структурний) аналіз – визначення структури фінансових показників з оцінкою впливу різних факторів на кінцевий результат;

3) порівняльний (просторовий) аналіз – внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками самого підприємства та його філій, а також міжгосподарський аналіз показників підприємства порівняно з показниками конкурентів або з середньогалузевими та середніми показниками;

4) аналіз фінансових коефіцієнтів (R-аналіз) – розрахунок відношень між окремими позиціями звіту або позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників; при даному аналізі їхні значення зіставляють з базовими величинами, а також вивчають динаміку за звітний період і за кілька суміжних звітних періодів;

5) інтегральний (факторний) аналіз – визначення впливу окремих факторів на результативний показник детермінованих (розділених у часі) або стохастичних (що не мають певного порядку) прийомів дослідження, при цьому даний аналіз може бути як прямим, коли результативний показник розділяють на окремі складові, так і зворотним, коли окремі елементи з'єднують у такий показник [13].

Також існують неформалізовані та формалізовані методи аналізу. Перші ґрунтуються на описі аналітичних процедур і логічному рівні, а не на жорстких аналітичних взаємозв'язках. Для цих методів характерний певний суб'єктивізм, оскільки в них велике значення мають інтуїція, досвід та знання аналітика. До формалізованих методів аналізу належать ті, в основу яких покладено жорстко формалізовані аналітичні залежності. Оптимальне поєднання неформалізованих процедур і формалізованих розрахунків та оперування цими результатами в управлінні дає змогу поліпшувати фінансовий стан підприємства [31].

Загалом для комплексної оцінки фінансового стану рідко використовують тільки один із всіх розглянутих методів фінансового аналізу. Як показують дослідження, багато авторів для оцінки фінансового стану пропонують використовувати комплексний підхід (рис. 1.5), адже фінансовий стан підприємства є також комплексним поняттям.

Рис. 1.5. Визначення комплексної оцінки фінансового стану підприємства*

*Джерело: розроблено автором на основі [27]

Початком проведення оцінки фінансового стану підприємства є чітке окреслення її мети та завдань. Зазвичай оцінка фінансового стану здійснюється з метою впровадження певних заходів щодо його зміцнення та виявлення основних напрямів подальшого розвитку підприємства. З іншого боку постійним завданням є діагностика банкрутства підприємства, що дозволяє вчасно запобігти небажаним наслідкам. Також важливими завданнями виступають:

- визначення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства;
- дослідження основних складових, що визначають фінансовий стан;
- оцінка ступеня виконання планових фінансових заходів, програм, плану фінансових показників підприємства;
- оцінка дотримання фінансової, розрахункової та кредитної дисциплін;
- своєчасне виявлення недоліків у фінансовій діяльності.

Показники оцінювання фінансового стану мають бути такими, щоб усі ті, хто пов'язаний з підприємством економічними відносинами, могли одержати відповідь на запитання, наскільки надійне підприємство як партнер у фінансовому відношенні, а отже, прийняти рішення про економічну доцільність продовження або встановлення таких відносин з ним. Відносні показники оцінки фінансового стану підприємства потрібно порівнювати з аналогічними даними за попередній період, аналогічними даними інших підприємств, загально визнаними нормами та кращими зразками.

Інформаційною базою для оцінювання фінансового стану підприємства є дані Звіту про фінансовий стан, Звіту про фінансові результати, Звіту про рух грошових коштів, Звіту про власний капітал, дані статистичної звітності та оперативні дані суб'єкта господарювання.

Інформацію, яка використовується для аналізу фінансового стану, за доступністю можна поділити на: відкриту – інформація, яка міститься в фінансовій і статистичній звітності та виходить за межі підприємства; закриту – планові та прогностичні показники підприємства, норми, нормативи, ліміти і тарифи, система їх оцінювання та регулювання фінансової діяльності. Така інформація повинна виконувати певні вимоги щодо фінансового аналізу, а саме

давати оцінку динаміки та перспектив одержання прибутку підприємства, оцінку наявних у суб'єкта господарювання фінансових ресурсів, можливість прийняття обґрунтованих управлінських рішень у сфері фінансів.

Успішність аналізу фінансового стану визначається різними факторами. Можна виділити кілька основних принципів, які доцільно взяти до уваги, здійснюючи аналіз. По-перше, перед початком виконання будь-яких процедур необхідно скласти достатньо чітку програму аналізу, включаючи алгоритм розрахунку показників. По-друге, схема аналізу повинна бути побудована за принципом «від загального до конкретного»: спочатку дається опис найбільш загальних ключових характеристик і лише потім починають аналіз окремих випадків. По-третє, будь-які відхилення від нормативних або планових показників, навіть якщо вони мають позитивний характер, повинні ретельно аналізуватися. По-четверте, завершеність аналізу значною мірою визначається обґрунтованістю сукупності критеріїв, що включає якісні і кількісні оцінки з їх обчислюваними показниками. По-п'яте, не варто намагатися досягти надмірної точності оцінок, так як зазвичай більшу цінність представляє виявлення тенденцій і закономірностей.

Так, в сучасних умовах застосовується безліч методів аналізу та оцінки фінансового стану підприємства. Кожний суб'єкт господарювання обирає свою систему показників, враховуючи цілі, поставлені завдання і користувачів інформації, та відповідно будує свою програму аналізу фінансово-господарської діяльності. Однією з важливих умов життєздатності підприємства й основою його розвитку в конкурентному середовищі є хороша стабільність. Правильна оцінка фінансового стану підприємства за сучасних умов господарювання є необхідною як для його керівництва і власників, так і для інвесторів, партнерів, кредиторів, державних органів.

Найбільш використовуваним методом оцінки фінансового стану у практиці господарювання вітчизняних підприємств є аналіз фінансових коефіцієнтів, але є й багато інших методичних підходів, коротка характеристика основних з яких наведена у табл. 1.2. Наразі немає єдиного підходу до оцінки фінансового стану.

Характеристика основних методів оцінки фінансового стану підприємства*

Методи	Характеристика
Метод фінансових коефіцієнтів	Передбачає розрахунок певних показників, що характеризують фінансову стійкість, ліквідність і платоспроможність, рентабельність та ділову активність. Склад і алгоритм розрахунку коефіцієнтів є досить різним.
Оцінка з використанням абсолютних показників	Використовується для оцінки окремих сторін фінансового стану. Наприклад, для характеристики рівня фінансової стійкості з боку прибутковості на основі використання результатів маржинального аналізу; визначення типів фінансової стійкості за критерієм стабільності джерел покриття запасів.
Рейтингова оцінка	Полягає у класифікації підприємств за певними ознаками, виходячи з фактичного рівня показників фінансового стану і рейтингу кожного показника. Надає можливість ранжування ряду підприємств за обраною ознакою.
Бальна оцінка	Полягає в проведенні аналізу фінансових коефіцієнтів шляхом порівняння отриманих значень із нормативними величинами і отриманні узагальнюючого показника, вираженого в балах. Спектр бальна оцінка передбачає «рознесення» цих значень за віддаленістю від оптимального значення.
Матрична оцінка	Базується на побудові матриці сукупності фінансових показників, яка перетворюється на матрицю стандартизованих коефіцієнтів. Надає змогу здійснювати порівняльну рейтингову оцінку за певними показниками. З іншого боку може використовуватися при складанні матричних балансів.
Інтегральна оцінка	Результатом проведення оцінки є визначення інтегрального показника на основі застосування різних методичних підходів. Цей показник може характеризувати як окремі складові, так і фінансовий стан підприємства в цілому.
Дискримінантні моделі	Дозволяють визначити вірогідність настання банкрутства на основі розробки інтегральної моделі. Виділяють однофакторні (коефіцієнти Вайбеля, Бівера) та багатфакторні (Альтмана, Ліса, Терещенка тощо) моделі.

*Джерело: складено автором на основі [20]

Тож, з таблиці видно всю різноманітність методичного інструментарію оцінки фінансового стану. Проте, саме метод аналізу фінансових коефіцієнтів (R-аналізу) буде використовуватись надалі в даній роботі при проведенні дослідження фінансового стану підприємства. Основні показники даного методу, їх характеристику й алгоритми, наведено в додатку А.

В практичній діяльності також існують ще деякі методи. Це, наприклад, комплексний метод, що аналізує і групує показники за двома напрямками: стійкого фінансового стану й незадовільного. Беззбитковий метод передбачає розрахунок величини операційного важеля та оцінку фінансового стану показником запасу фінансової стійкості. Рівноважний метод заснований на досягненні рівноваги між ліквідними потоками в господарсько-інвестиційній і фінансовій діяльності підприємства.

На сьогоднішній день є певні складності проведення аналізу фінансового стану, що обумовлено нестабільністю економіки, кризовим станом, політичною невизначеністю. В умовах постійних змін фінансово-економічні показники, розраховані на певний час, можуть надалі втратити свою цінність для аналізу у зв'язку з нестабільністю національної валюти.

Безперечно, оцінка фінансового стану є невід'ємною частиною аналізу діяльності підприємства, що надає інформацію щодо його становища, фінансових можливостей, визначення змін, тенденцій розвитку та факторів впливу. Вона передбачає проведення оціночних процедур, пов'язаних із розрахунком і тлумаченням певної системи показників. Методологічний інструментарій такої оцінки є дуже різноманітним та залежить від цілей менеджменту.

Формування узгодженої системи методичних підходів щодо оцінки фінансового стану підприємства та розробка детального алгоритму їх дії сприятиме, по-перше, об'єктивному визначенню статичної і потенційної можливості розвитку фінансово-господарської діяльності підприємств, по-друге, підвищенню якості прийняття управлінських рішень, що в підсумку забезпечуватиме покращення фінансових результатів та досягнення тактичних та стратегічних цілей функціонування підприємства.

1.3. Сутність та види моніторингу фінансового стану підприємства, етапи його здійснення

Ефективність діяльності підприємства відображається в його фінансовому зростанні та створенні передумов для успішного розвитку в майбутньому, що підкреслює необхідність систематичного моніторингу фінансового стану. Регулярний моніторинг фінансового стану підприємства стає можливим лише при забезпеченні швидкого отримання достовірної й об'єктивної інформації про застосування фінансових ресурсів, формування внутрішніх резервів, стану фінансово-господарських відносин підприємства із суб'єктами й об'єктами зовнішнього середовища тощо.

Теоретичні аспекти поняття «моніторинг» як етапу управлінського циклу розроблялися такими авторами як Е. М. Коротков, Б. Г. Литвак, П. І. Кононенко. М. О. Кизим та В. А. Забродський звузили поле досліджень до моніторингу фінансової діяльності підприємства, але вони представляли його як елемент системи діагностики фінансового стану. Як самостійний інструмент управління фінансами і фінансовим станом підприємства питання моніторингу досліджували С. О. Олексюк та І. Й. Плікус.

У вітчизняній фінансовій науці відсутня однастайна єдність підходів щодо визначення поняття моніторингу. Так, Е. М. Коротков вважає, що моніторинг – це систематичне відстеження процесів або тенденцій, постійне спостереження з метою своєчасної оцінки виникаючих ситуацій [35]. Б. Г. Литвак моніторингом називає спеціально організоване систематичне спостереження за станом яких-небудь об'єктів. Моніторинг фінансової діяльності може розглядатися як відстеження фінансових процесів на підприємстві в режимі реального часу; складання оперативних звітів про фінансові результати; порівняння цільових результатів з фактично досягнутими [25].

Фінансовий моніторинг, якщо спиратися на визначення І. О. Бланка, В. А. Забродського та І. Й. Плікуса, є спеціально організованим систематичним і безупинним спостереженням за фінансовою діяльністю і фінансовим станом

об'єкта й оперативною їх оцінкою. Таким чином, фінансовий моніторинг можна умовно поділити на два блоки: моніторинг фінансової діяльності і моніторинг фінансового стану підприємства. При цьому перше поняття розглядається як процес, друге – як характеристика на певний момент часу [5, 29].

Моніторинг фінансової діяльності підприємства є більш розробленою ланкою системи фінансового моніторингу. Насамперед мова йде про моніторинг грошових потоків, використання залучених коштів тощо. Оскільки такий моніторинг є спостереженням за процесом, для нього не потрібне специфічне складне методичне забезпечення.

Інша річ – моніторинг фінансового стану підприємства. Його складність полягає в тому, що, по-перше, існує велика кількість поглядів на сутність фінансового стану підприємства, відповідно очевидна неоднозначність стосовно сутності самого об'єкта моніторингу, адже кожен із підходів в значній мірі аргументований і правильний. По-друге, існує ще більша кількість методів і методик щодо оцінки фінансового стану підприємства. Зважаючи на це, важко визначити, що брати за основу при створенні на підприємстві системи моніторингу його фінансового стану.

Оскільки моніторинг фінансового стану є частиною фінансового моніторингу, він має відповідати загальним принципам функціонування, а саме:

- достатності інформації – повинна використовуватися відома інформація з необхідною точністю для моделювання результатів діяльності підприємства;
- вірогідності й порівнянності інформації, що дає змогу забезпечити результати, наближені до реальних;
- ймовірності помилок, що дозволяє відслідковувати помилки, які виникають у процесі оцінки, а також оцінювати ризики можливості помилки та її наслідки, виробляти основні методи реагування на помилку;
- комплексності – взаємозумовленість і взаємоузгодженість розвитку системи моніторингу як єдиного цілого, що забезпечує зв'язок усіх його елементів;
- високої оперативності й гнучкості реагування на зміни ринкових можливостей і небезпеку, що може виникнути [7, с. 180].

Розглянувши дані принципи, а також сутність фінансового моніторингу, можна дати визначення моніторингу фінансового стану підприємства як спеціально організованого систематичного спостереження за фінансовим станом підприємства, відстеження його показників й оперативного їх оцінювання, забезпечення необхідною інформацією осіб, які приймають рішення.

Варто зазначити, що І. О. Бланк, виходячи з власної концепції, основною метою моніторингу вважає оперативне порівняння нормативних і фактичних показників для виявлення відхилень, визначення взаємозв'язку між ними і миттєвого впливу на фактори з метою нормалізації ситуації, що склалася. При цьому підкреслюється саме необхідність оперативного реагування на негативні тенденції. Це обґрунтовано мобільністю сучасного господарювання [6].

Моніторинг фінансового стану підприємства проводиться з двох різних позицій: зсередини та ззовні. Тому відповідно розрізняють внутрішній і зовнішній моніторинг фінансового стану (рис. 1.6).

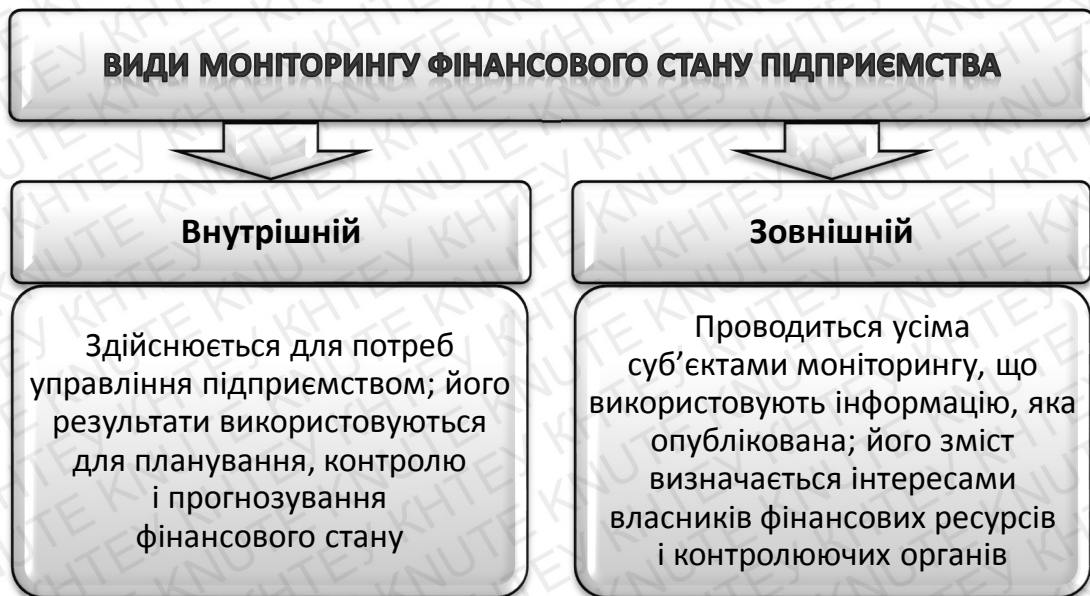

Рис. 1.6. Види моніторингу фінансового стану підприємства*

*Джерело: розроблено автором на основі [7]

Внутрішній моніторинг фінансового стану підприємства є аналітичною системою, що створюється для цілей внутрішньогосподарського управління. Механізм його реалізації являє собою сукупність інструментів, способів і методів організації діяльності з регулярного збирання фактичної інформації про

показники фінансового стану, її аналізу, вироблення рекомендацій з ухвалення управлінських рішень та оцінювання їх ефективності, а також прогнозування подальшої динаміки. Зовнішній моніторинг фінансового стану проводиться усіма суб'єктами моніторингу, що використовують інформацію. Його зміст визначається відповідно до мети проведення моніторингу та інтересів власників фінансових ресурсів і контролюючих органів.

До найбільш важливих завдань моніторингу фінансового стану відносять:

- аналіз складу і структури активів та капіталу підприємства, фінансових результатів діяльності підприємства та джерел їх формування;
- оцінювання фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності, рентабельності та ділової активності підприємства;
- розробку шляхів і напрямів зміцнення фінансового стану підприємства.

Така система моніторингу фінансового стану має на меті показати його стан для споживачів, яких умовно можна поділити на три групи:

- 1) особи, безпосередньо пов'язані з підприємством, тобто власники, менеджери, працівники, що приймають управлінські рішення;
- 2) особи, які можуть не працювати на підприємстві, але мають пряму фінансову зацікавленість – акціонери, інвестори, різноманітні кредитори та інші;
- 3) особи, які мають прямий фінансовий інтерес – податкові служби, різні фінансові інститути (біржі, асоціації), органи статистики тощо [25].

Загалом проведення моніторингу на підприємстві дозволяє виявити ймовірність настання банкрутства, розробити можливі методи уникнення кризової ситуації, зниження негативного впливу. При виборі методів і показників моніторингу необхідно враховувати особливості підприємства, його стратегію.

Методи моніторингу фінансового стану підприємства – це комплекс науково-методичних інструментів та принципів дослідження фінансового стану. Суть цих методів полягає у вивченні показників фінансового стану, які отримують на основі звітності чи бухгалтерського обліку [9, с. 329].

Варто додати про моніторинг фінансового стану в системі формування фінансової безпеки підприємства. Адже багатоаспектність даної системи і

швидка мінливість ринкового середовища зумовлюють необхідність здійснення їх безперервного, ретельного моніторингу фінансового стану як інформаційного підґрунтя прийняття управлінських рішень. Своєчасне виявлення негативних тенденцій стану фінансової безпеки, ризиків, ринкових чинників сприяє ранній діагностиці та попередженню кризових явищ.

Загалом професор І. О. Бланк представляє фінансову безпеку підприємства як кількісно та якісно детермінований рівень фінансового стану, який забезпечує стабільний захист його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних та потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії та створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого росту в нинішньому й перспективному періоді [6].

Мета моніторингу фінансової безпеки підприємства полягає у визначенні найбільш прибуткових напрямків діяльності та скорочення або ліквідація низькоприбуткових. При формуванні методики дослідження фінансової безпеки рекомендується враховувати особливості поєднання теорії та практики бізнесу, а також нелінійність дії витрат і віддачі.

Механізм управління системою фінансової безпеки підприємства проявляється насамперед за допомогою управлінських відносин, реалізованих шляхом використання відповідних методів. Одним з найбільш ефективних та дієвих інструментів управління фінансовою безпекою, який дозволяє оперативно реагувати на динамічні зміни зовнішнього середовища, вдосконалити процес фінансового планування та визначення оптимальних напрямів розвитку підприємства, виступає моніторинг фінансового стану [7].

Управління фінансовою безпекою залежить від обґрунтованого використання методів оцінки її рівня як бази контролю та завдання орієнтирів для планування і здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства. Виходячи із зазначеного, механізм управління економічною безпекою підприємства повинен включати сукупність взаємопов'язаних процесів моніторингу, планування, регулювання, мотивації та контролю (рис. 1.7.).

Рис. 1.7. Моніторинг в системі управління фінансовою безпекою підприємства*

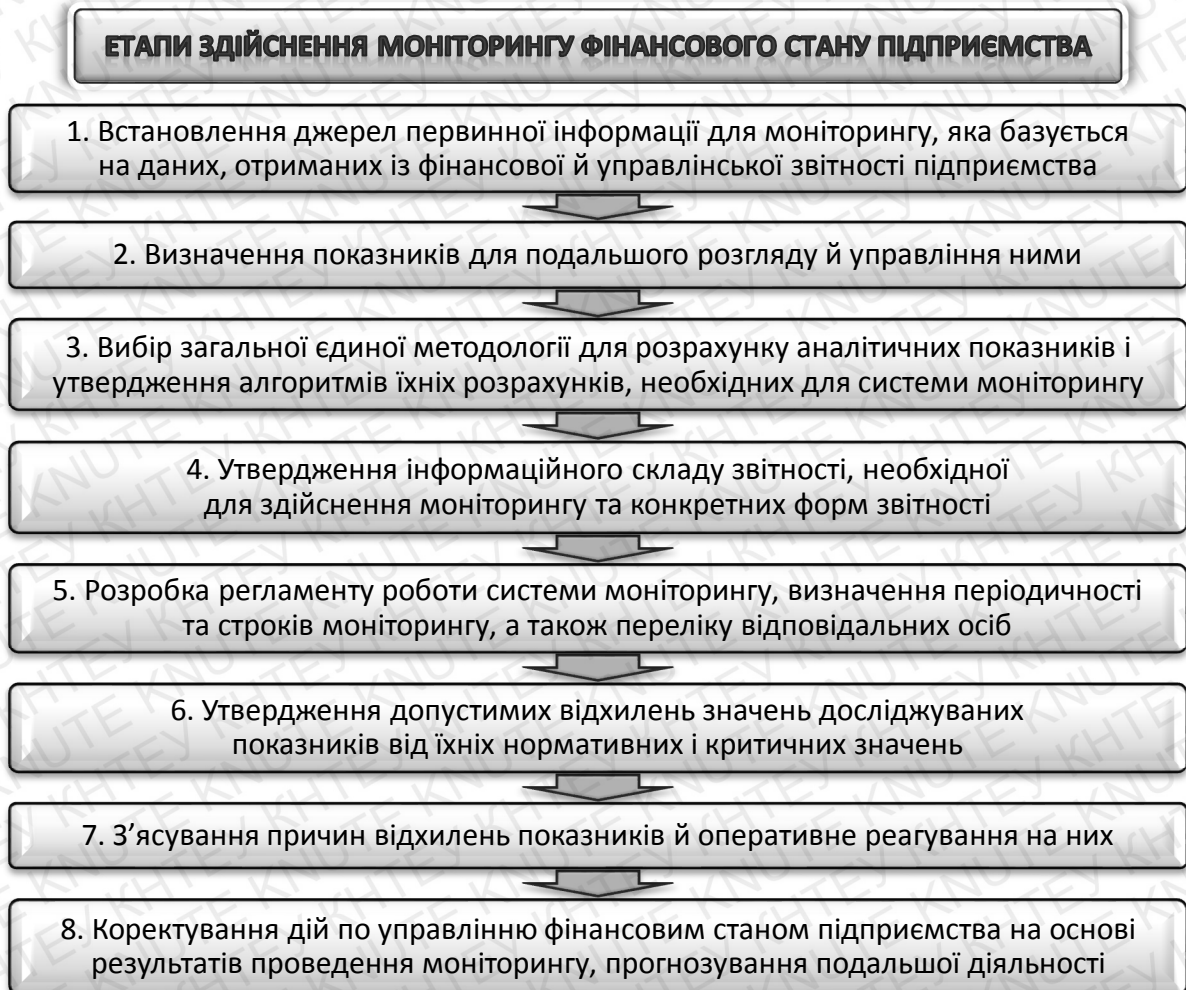
*Джерело: розроблено автором на основі [7]

Так, моніторинг фінансового стану є одним із важливих складових механізму управління фінансовою безпекою підприємства. Забезпечення фінансової безпеки нерозривно пов'язане з формуванням та ефективним функціонуванням системи моніторингу фінансового стану підприємства, що включає певну сукупність індикаторів, які дозволяють здійснювати контроль змін внутрішнього та зовнішнього середовищ, і забезпечує своєчасне та ефективне прийняття управлінських рішень у системі фінансового менеджменту суб'єкта господарювання.

Для успішної фінансово-господарської діяльності підприємства особливе значення має дотримання етапів здійснення фінансового стану, які дають змогу кількісно та якісно оцінити об'єктивні внутрішні можливості підприємства, направлені на успішне протистояння зовнішнім загрозам та усунення внутрішніх загроз, забезпечення економічної безпеки підприємницької діяльності і стратегії поступального розвитку. Нестійкий стан підприємства свідчить про необхідність у визначенні напрямів фінансової стабілізації. Тому актуальними стають питання

ухвалення обґрунтованих управлінських рішень та формування послідовних етапів моніторингу, що дають змогу аналізувати, коригувати й контролювати ключові параметри підприємства, усувати негативний вплив.

Здійснення моніторингу фінансового стану підприємства супроводжується певними етапами, що мають свою послідовність, як це зображено на рис. 1.8.

*Рис. 1.8. Етапи здійснення моніторингу фінансового стану підприємства**

* Джерело: розроблено автором на основі [17]

Початкові етапи умовно можна назвати підготовчими. На першому етапі основною метою є побудова первинної звітної інформації, яка характеризує та відображає поточний внутрішній фінансовий стан підприємства, на другому – слід визначити як кількісні, так і якісні показники із врахуванням стратегічних цілей, що є інформаційною основою для прийняття управлінських рішень. Здійснюючи третій етап моніторингу, необхідно вибрати єдину методологію його проведення, загальним для якої є, наприклад, порівняння абсолютних

значень за поточний період з даними за минулі періоди. При аналізі беруть до уваги різні зовнішні фактори. Щодо четвертого етапу, то форми звітності мають бути стандартизовані і містити таку інформацію як фактично досягнуте значення показника у співвідношенні з передбачуваним, розмір відхилення за його допустимих норм, закріплення певних осіб за кожним показником тощо.

На п'ятому етапі моніторингу фінансового стану визначаються контрольні періоди (тиждень, місяць, квартал) по кожному блоку інформації і кожній групі показників, що дозволяє оперативно аналізувати ситуацію. Після цього доцільно встановити перелік осіб, відповідальних за конкретні завдання моніторингу.

Шостий етап передбачає на основі розрахунків аналітичних показників чи статей балансу дослідження відхилень, насамперед критичних, від цільових нормативів, поточних планів. На цьому етапі виділяють причини відхилень, наприклад, не враховано зовнішнє середовище, помилки при оцінці, плануванні чи здійсненні господарської діяльності, після чого на це оперативно реагують. Останній восьмий етап моніторингу дає зрозуміти, наскільки прийнятним наразі є фінансовий стан підприємства, в чому причини його погіршення чи покращення. Виходячи з цього розробляється стратегія подальших дій на перспективу.

Загалом, дослідивши процес моніторингу фінансового стану підприємства, можна узагальнити його до таких етапів: постановка мети; спостереження; збирання, групування й узагальнення інформації; аналіз і оцінювання показників фінансового стану, його сильних і слабких сторін; рекомендації для ухвалення управлінських рішень; контроль дій і формування інформації для подальшого спостереження й використання.

Можна зробити висновок, що здійснення моніторингу фінансового стану підприємства дозволяє оцінити його об'єктивні можливості, підвищити ефективність діяльності підприємства, збільшити якісний рівень управління фінансовим станом, також управляти величиною і структурою капіталу, фінансовими ресурсами і конкурентними перевагами підприємства тощо, забезпечуючи тим самим його фінансову стабільність.

РОЗДІЛ II

ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА «АПГРЕЙД СИСТЕМ»

2.1. Динаміка обсягу та джерел формування фінансових результатів діяльності підприємства «Апгрейд Систем»

Кожне підприємство, незалежно від форми власності, має на меті не тільки утримуватися на ринку, а й отримувати позитивний результат, тобто прибуток. Звіт про фінансові результати є головним джерелом інформації про формування і використання прибутку. В ньому показані статті, які формують фінансовий результат від усіх видів діяльності: операційної, фінансової та інвестиційної. Прибуток є основним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів для забезпечення розвитку підприємства, є основою для розширення виробництва, захисним механізмом від банкрутства тощо.

Фінансовими результатами діяльності суб'єктів підприємництва є прибуток або збиток. Діяльність підприємств у сфері фінансових результатів спрямована на забезпечення отримання прибутку та його оптимальний розподіл і використання, а за наявності збитків – на встановлення і ліквідацію їх причин та пошук джерел покриття.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Апгрейд Систем» засноване в 2016 році та працює в сфері послуг. Підприємство успішно почало роботу за рахунок своєї унікальності на вітчизняній арені, основна діяльність якого присвячена розвитку людини в усіх сферах її життя та емоційному інтелекту. ТОВ «Апгрейд Систем» продало франшизу підприємству в Ізраїлі, що говорить про значимість методики його роботи.

Інформаційною базою для дослідження фінансового стану підприємства «Апгрейд Систем», а саме обсягу та джерел формування фінансових результатів його діяльності виступив Звіт про фінансові результати (форма №2) за п'ять звітних періодів, що представлений в додатку Б. Вказана звітність є основною в проведенні даного дослідження.

Прибуток чи збиток у підприємства встановлюється також на підставі балансу. Фінансовий результат визначається як різниця між доходами і витратами, що відображаються в обліку і звітності у момент їх виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей. За економічним змістом фінансовий результат містить такі складові як прибуток від операційної, фінансової, інвестиційної діяльності, проте досліджуване підприємство «Апгрейд Систем» опирається на першу складову та не веде фінансової й інвестиційної діяльності, принаймні поки що. Прибуток формується переважно за рахунок реалізації послуг і залежить від багатьох факторів.

ТОВ «Апгрейд Систем» працює і веде свою діяльність вже майже три роки. Виходячи зі Звіту про фінансові результати за п'ять звітних періодів, досліджено динаміку обсягу усіх доходів, витрат та чистого прибутку чи збитку (табл. 2.1). Звітним періодом для проведення дослідження виступає півріччя.

Таблиця 2.1

**Динаміка обсягу фінансових результатів
ТОВ «Апгрейд Систем» у 2016-2018 роках***

Показник	Обсяг, тис. грн					Абсолютний приріст, тис. грн				Темп приросту, %			
	За 1 півр. 2016	За 2 півр. 2016	За 1 півр. 2017	За 2 півр. 2017	За 1 півр. 2018	За 1 півр. 2016	За 2 півр. 2016	За 1 півр. 2017	За 2 півр. 2017	За 1 півр. 2018	За 1 півр. 2016	За 2 півр. 2016	За 1 півр. 2017
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	110,2	286	686,1	384,6	289,9	175,8	400,1	-301,5	-94,7	159,5	139,9	-43,9	-24,6
Разом доходи	110,2	286	686,1	384,6	289,9	175,8	400,1	-301,5	-94,7	159,5	139,9	-43,9	-24,6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	0	104	248,1	0	0	104	144,1	-248,1	0	-	138,6	-100	-
Інші операційні витрати	115,8	164,2	444,5	382,8	210,7	48,4	280,3	-61,7	-172,1	41,8	170,7	-13,9	-45
Разом витрати	115,8	268,2	692,6	382,8	210,7	152,4	424,4	-309,8	-172,1	131,6	158,2	-44,7	-45
Фінансовий результат до оподаткування	-5,6	17,8	-6,5	1,8	79,2	23,4	-24,3	8,3	77,4	-417,9	-136,5	-127,7	4300
Чистий прибуток (збиток)	-5,6	17,8	-6,5	1,8	79,2	23,4	-24,3	8,3	77,4	-417,9	-136,5	-127,7	4300

* Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

За даними таблиці простежується перехід від чистого збитку у розмірі 5,6 тис. грн до чистого прибутку у розмірі 17,8 тис. грн (абсолютна зміна – 23,4 тис. грн), але потім знову відбувається спад на 24,3 тис. грн і чистий збиток вже становить 6,5 тис. грн з подальшим виходом на незначний прибуток у наступному півріччі. Як бачимо, найбільш позитивного результату досягнуто в п'ятому звітному періоді – 79,2 тис. грн, що пояснюється зменшенням витрат майже вдвічі, в той час як доходи зменшились меншим темпом. І доходи, і витрати стрімко зросли в третьому звітному періоді більше як на 400 тис. грн і знову впали в четвертому на близько 300 тис. грн. Загалом вихід підприємства з чистого збитку на чистий прибуток умовно прогнозує ТОВ «Апгрейд Систем», що воно затримається на ринку, хоча для реального прогнозу необхідно провести більш ґрунтовне дослідження.

Доходи та витрати підприємства постійно змінювалися протягом досліджуваного періоду з переважанням то одних, то інших. Відповідно до порядку звітних періодів темп росту доходів склав 160, 140, -44 і -25%, витрат – 132, 158 і двічі по -45%. Доходи ТОВ «Апгрейд Систем» повністю формувались за рахунок такої статті як чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Основу всіх витрат становили переважно інші операційні витрати, проте в другому та третьому звітних періодах до їх складу увійшла стаття собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), що говорить про розширення меж діяльності суб'єкта господарювання в даних півріччях у вигляді виготовлення книг невеликими тиражами.

Важливим фактом є те, що ТОВ «Апгрейд Систем» не сплачує податку на прибуток, так як має право на спрощену систему оподаткування і відноситься до 3-тньої групи платників єдиного податку, ставка якого 5% доходу включно з ПДВ. Саме тому у поданій фінансовій звітності чистий прибуток (збиток) збігається з фінансовим результатом до оподаткування.

Проаналізувавши обсяг фінансових результатів досліджуваного підприємства за п'ять звітних періодів, зазначимо, що в результаті постійних змін доходів і витрат, стаття чистий прибуток (збиток) не зовсім стабільна (рис. 2.1).

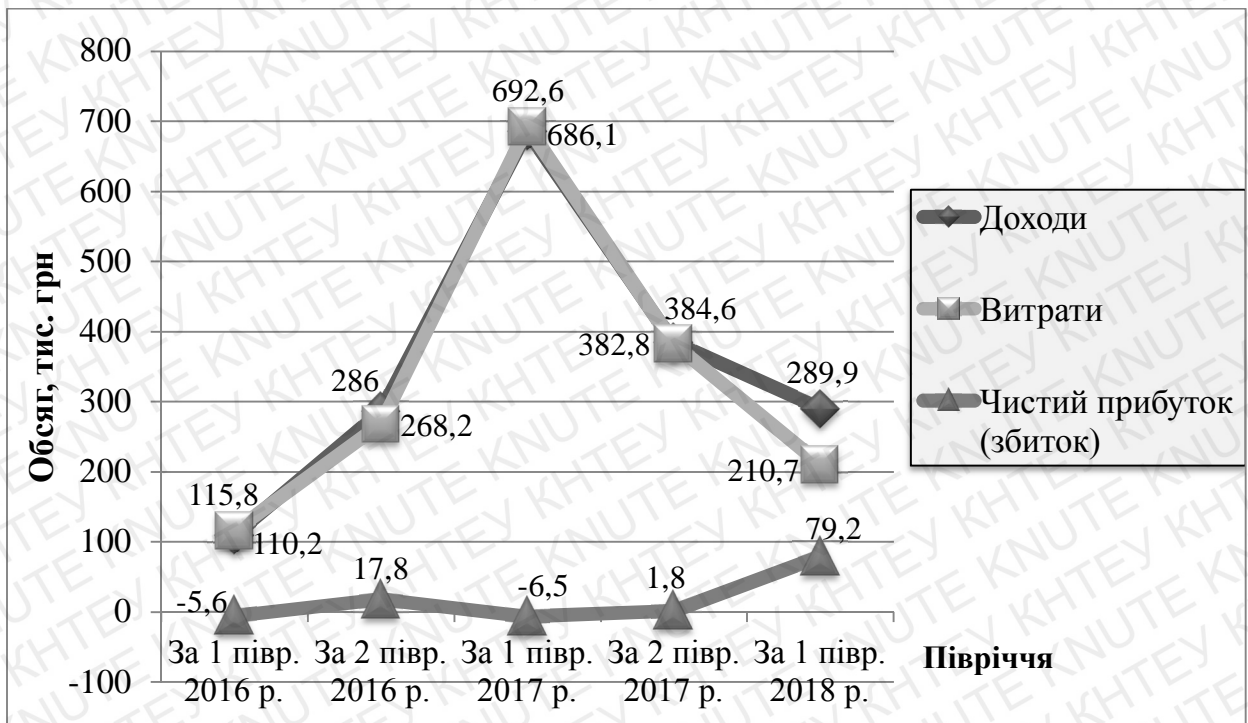

Рис. 2.1. Динаміка обсягу фінансових результатів
ТОВ «Ангрейд Систем» у 2016-2018 роках*

*Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

З рисунку чітко видно стрибкоподібну тенденцію доходів і витрат. Протягом усього періоду вони змінювалися майже паралельно, а оскільки їх обсяги щопівріччя були приблизно на однакових позиціях, фінансовий результат прийняв вигляд відносно стабільної лінії, набуваючи то від'ємного, то додатного значення. Доходи та витрати зросли у шість разів і досягли максимальної позначки у першому півріччі 2017 року, порівнюючи з аналогічним періодом попереднього року, після чого знову почали стрімко падати. До останнього звітного періоду швидшим темпом відбувся спад витрат, що створило помітну різницю між ними та доходами. Така різниця надала чистий прибуток у значно більшому розмірі, що є дуже втішним фактом в роботі ТОВ «Ангрейд Систем».

Формування фінансових результатів визначається широким колом факторів, які відбивають усі аспекти фінансово-господарської діяльності. Кожен з них може як забезпечити високий рівень прибутку, так і спричинити істотні збитки. Як бачимо в ТОВ «Ангрейд Систем» вплив таких факторів сприяв неоднозначній динаміці фінансових результатів і спричинив хиткий стан чистого прибутку.

Фінансовий результат являє собою таку економічну категорію, яка формується поступово протягом фінансово-господарського року від різних видів діяльностей, це може бути, як вже зазначалося, операційна, фінансова та інвестиційна діяльність. Він виражається в позитивному варіанті розвитку подій чистим прибутком, який залишається у підприємства на власні потреби. Чим би не займалося підприємство, мета отримання прибутку завжди буде залишатися на визначному місці, але цілі і шляхи його використання залежатимуть від потреб управління підприємством.

Джерелом формування фінансових результатів діяльності ТОВ «Апгрейд Систем» у 2016-2018 роках стала операційна діяльність. Така ситуація сформувалася насамперед через те, що підприємство працює на вітчизняному ринку лише менше трьох років, тому поки що спрямовує свою діяльність в операційну. Надалі в управлінні підприємством існують плани розширення своєї діяльності на фінансову та інвестиційну. Важливим показником фінансових результатів суб'єкта господарювання є валовий прибуток (збиток), що є першоосновою в обчисленні кінцевого результату – чистого прибутку (збитку). Динаміку джерел формування фінансових результатів ТОВ «Апгрейд Систем» представлено в табл. 2.2, поданій нижче.

Таблиця 2.2

**Динаміка джерел формування фінансових результатів діяльності
ТОВ «Апгрейд Систем» у 2016-2018 роках***

Показник	Обсяг, тис. грн					Абсолютний приріст, тис. грн				Темп приросту, %			
	За 1 півр. 2016	За 2 півр. 2016	За 1 півр. 2017	За 2 півр. 2017	За 1 півр. 2018	За 2 півр. 2016	За 1 півр. 2017	За 2 півр. 2017	За 1 півр. 2018	За 2 півр. 2016	За 1 півр. 2017	За 2 півр. 2017	За 1 півр. 2018
Валовий прибуток (збиток)	110,2	182	438	384,6	289,9	71,8	256	-53,4	-94,7	65,2	140,7	-12,2	-24,6
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	-5,6	17,8	-6,5	1,8	79,2	23,4	-24,3	8,3	77,4	-417,9	-136,5	-127,7	4300
Чистий прибуток (збиток)	-5,6	17,8	-6,5	1,8	79,2	23,4	-24,3	8,3	77,4	-417,9	-136,5	-127,7	4300

*Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

Прибуток чи збиток від операційної діяльності ТОВ «Апгрейд Систем» дорівнює його чистому прибутку або збитку, необхідно надати пояснення такої рівновазі. Розрахунок прибутку від операційної діяльності проводиться як алгебраїчна сума доходів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), доходів від іншої операційної діяльності, собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат. У досліджуваному підприємстві такий розрахунок проводиться як різниця валового прибутку й інших операційних витрат за відсутності інших складових. А оскільки операційна діяльність є основою ТОВ «Апгрейд Систем», і воно не сплачує податку на прибуток, то результат від неї і є фактично чистим прибутком або збитком.

Валовий прибуток (збиток) суб'єкта господарювання визначається як різниця між чистим доходом від реалізованої продукції чи послуги та її собівартістю. В ТОВ «Апгрейд Систем» відповідно до порядку звітних періодів він склав 110,2, 182, 438, 384,6 і 289,9 тис. грн. Валовий прибуток (збиток) показує доцільність роботи підприємства. Оскільки динаміка спостерігається позитивна з найвищим результатом у третьому періоді, можна припустити, що робота була доцільною.

Узагальнюючи проведений аналіз динаміки обсягу та джерел формування фінансових результатів діяльності підприємства «Апгрейд Систем» можна сказати про чистий збиток в першому та третьому звітних періодах і чистий прибуток в трьох інших періодах з найвищим значенням в останньому півріччі. Такий результат відбувся за рахунок зміни доходів і витрат діяльності з більшим переважанням доходів. Тож загалом відбулася позитивна тенденція виходу підприємства на ринок.

Варто зазначити, що рівень доходів підприємства прямо залежить від платоспроможності клієнтів і попиту на представлені послуги. Унікальність та новизна послуг студії «Апгрейд Систем» у сфері розвитку людини дає змогу захопити свою нішу, проте ціни на них є досить високими, тому вона орієнтована на людей з доходами вище середнього, але це значно звужує цільову аудиторію.

Тож діяльність підприємства у сфері фінансових результатів спрямована на забезпечення отримання прибутку та його оптимальний розподіл і використання, а за наявності збитків – на встановлення їх причин та джерел покриття. Наразі ТОВ «Апгрейд Систем» є досить молодим суб'єктом підприємництва та показує нестабільні результати, тому адміністрація веде активну роботу по підвищенню його ефективності та стабільності діяльності.

Таким чином, ефективне формування фінансових результатів – це такий варіант прийняття рішень щодо генерування доходів та оптимізації витрат, що забезпечує збільшення чистого прибутку та підвищення рівня ефективності підприємства в цілому. Фінансові результати відображають мету підприємницької діяльності, її доходність, і є вирішальними для підприємства. Ефективне управління фінансовими результатами діяльності ТОВ «Апгрейд Систем» значно вплине на зміцнення його фінансового стану, сприятиме нарощенню чистого прибутку, що в свою чергу забезпечує розвиток підприємства.

2.2. Динаміка обсягу та складу активів і капіталу підприємства «Апгрейд Систем»

Метою складання балансу підприємства є надання управлінню, користувачам повної, правдивої і неупередженої інформації про фінансовий стан на певну звітну дату. У балансі відображаються активи, зобов'язання і власний капітал підприємства, де сума активів повинна дорівнювати сумі зобов'язань і власного капіталу, тобто становити баланс.

Баланс підприємства складається станом на кінець останнього дня кварталу (місяця, року). У балансі відображаються кінцеві результати виконання господарських і фінансових завдань, а також кумулятивний ефект від прийняття управлінських рішень. Показники балансу дають уявлення про те, чим володіє підприємство – актив, що воно винне іншим – зобов'язання, та що залишається на частку власникам – капітал.

Інформаційною базою для дослідження фінансового стану ТОВ «Апгрейд Систем» виступила фінансова звітність даного підприємства, а саме Баланс, тобто Звіт про фінансовий стан (форма №1) на кінець п'яти півріч 2016-2017 років, що представлені в додатку Б. Вказана звітність є основою при проведенні даного дослідження.

В управлінні підприємством баланс є найважливішим інструментом вивчення і діагностики фінансової рівноваги. Фінансовий аналіз балансу передбачає проведення горизонтального і вертикального аналізу основних фінансових показників суб'єкта господарювання. Горизонтальний аналіз характеризує зміну показників за звітний період, вертикальний – питому вагу показників у загальному підсумку балансу. Динаміка показників на певному відрізку часу свідчить про зміни економічного потенціалу підприємства, його майнового і фінансового становища.

Наразі фінансова звітність підприємства «Апгрейд Систем» представлена за перших п'ять півріч його виходу на ринок, тобто на п'ять звітних дат. Виходячи з цього, можна побачити динаміку показників, яку подано в табл. 2.3.

Динаміка обсягу активів ТОВ «Апгрейд Систем» у 2016-2018 роках*

Показник	Обсяг, тис. грн					Абсолютний приріст, тис. грн				Темп приросту, %			
	На 30.06. 2016	На 31.12. 2016	На 30.06. 2017	На 31.12. 2017	На 30.06. 2018	На 31.12. 2016	На 30.06. 2017	На 31.12. 2017	На 30.06. 2018	На 31.12. 2016	На 30.06. 2017	На 31.12. 2017	На 30.06. 2018
I. Необоротні активи	0	57,9	52,3	46,2	40,1	57,9	-5,6	-6,1	-6,1	-	-9,7	-11,7	-13,2
Основні засоби:	0	57,9	52,3	46,2	40,1	57,9	-5,6	-6,1	-6,1	-	-9,7	-11,7	-13,2
первісна вартість	0	60,9	61,4	61,4	61,4	60,9	0,5	0	0	-	0,8	0	0
знос	0	3	9,1	15,2	21,3	3	6,1	6,1	6,1	-	203,3	67	40,1
II. Оборотні активи	7,3	176,5	4,6	0,8	87,4	169,2	-171,9	-3,8	86,6	2317,8	-97,4	-82,6	10825
Інша поточна дебіторська заборгованість	7,1	176	0	0	1,5	168,9	-176	0	1,5	2378,9	-100	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти	0,2	0,5	4,6	0,8	85,9	0,3	4,1	-3,8	85,1	150	820	-82,6	10638
Всього активів	7,3	234,4	56,9	47	127,5	227,1	-177,5	-9,9	80,5	3111	-75,7	-17,4	171,3

*Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

Загалом підприємство не може здійснювати господарську діяльність без майна, що є в його розпорядженні, використання якого забезпечує отримання прибутку. За результатами горизонтального аналізу активів можна зробити висновок, що в другому півріччі 2016 року загальний обсяг активів стрімко зріс, проте не втримав свої позиції до наступних півріч. На початку 2016 року ТОВ «Апгрейд Систем» лише було засноване і почало свою роботу. Так, на 31.12.16 порівняно з 30.06.16 сума активів збільшилася на 227,1 тис. грн. Таке зростання було зумовлене збільшенням обсягу оборотних активів в першу чергу та появою необоротних активів. Останнє півріччя також відзначилось зростом активів.

Загальний обсяг оборотних активів досліджуваного підприємства стрімко зріс з 7,3 тис. грн станом на 30.06.16 до 176,5 тис. грн станом на 31.12.16. Знову ж таки шалений темп росту пояснюється відносно успішним виходом на ринок. В першому періоді ТОВ «Апгрейд Систем» не мало необоротних активів, натомість надалі вони мають місце в обсязі приблизно 50 тис. грн.

Структуру активів підприємства або їх вертикальний аналіз представлено в табл. 2.4. Необхідність і доцільність проведення вертикального аналізу зумовлює полегшення порівняння показників та згладження впливу інфляційних процесів.

Таблиця 2.4

Динаміка структури активів ТОВ «Апгрейд Систем» у 2016-2018 роках*

Показник	Структура активів, %					Відхилення в структурі, %			
	На 30.06. 2016	На 31.12. 2016	На 30.06. 2017	На 31.12. 2017	На 30.06. 2018	На 31.12. 2016	На 30.06. 2017	На 31.12. 2017	На 30.06. 2018
I. Необоротні активи	0	24,7	91,9	98,3	31,5	24,7	67,2	6,4	-66,8
Основні засоби:	0	24,7	91,9	98,3	31,5	24,7	67,2	6,4	-66,8
первісна вартість	0	26	107,9	130,6	48,2	26	81,9	22,7	-82,5
знос	0	1,3	16	32,3	16,7	1,3	14,7	16,3	-15,6
II. Оборотні активи	100	75,3	8,1	1,7	68,5	-24,7	-67,2	-6,4	66,8
Інша поточна дебіторська заборгованість	97,3	75,1	0	0	1,2	-22,2	-75,1	0	1,2
Грошові кошти та їх еквіваленти	2,7	0,2	8,1	1,7	67,4	-2,5	7,9	-6,4	65,7
Всього активів	100	100	100	100	100	x	x	x	x

*Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

Зміни в обсязі оборотних і необоротних активів зумовлені динамікою їх складових елементів. Так, спостерігається тенденція до різких змін питомої ваги багатьох основних елементів. Якщо в 2016 році основу активів становлять оборотні активи, то в 2017 році – необоротні, в 2018 році знову переважають перші. Необоротними активами підприємства виступають основні засоби. Основу оборотних активів в 2016 році становить поточна дебіторська заборгованість, в 2017 році вона зникла. В другому півріччі 2016 року майже повністю зменшилась стаття грошові кошти та їх еквіваленти, проте в 2018 році вона значно зросла.

Загалом з таблиці видно, що ситуація є неоднозначною, тому необхідно спрямовувати сили на покращення роботи підприємства, його розвиток. Наочно динаміка обсягу активів ТОВ «Апгрейд Систем» продемонстрована на рис. 2.2.

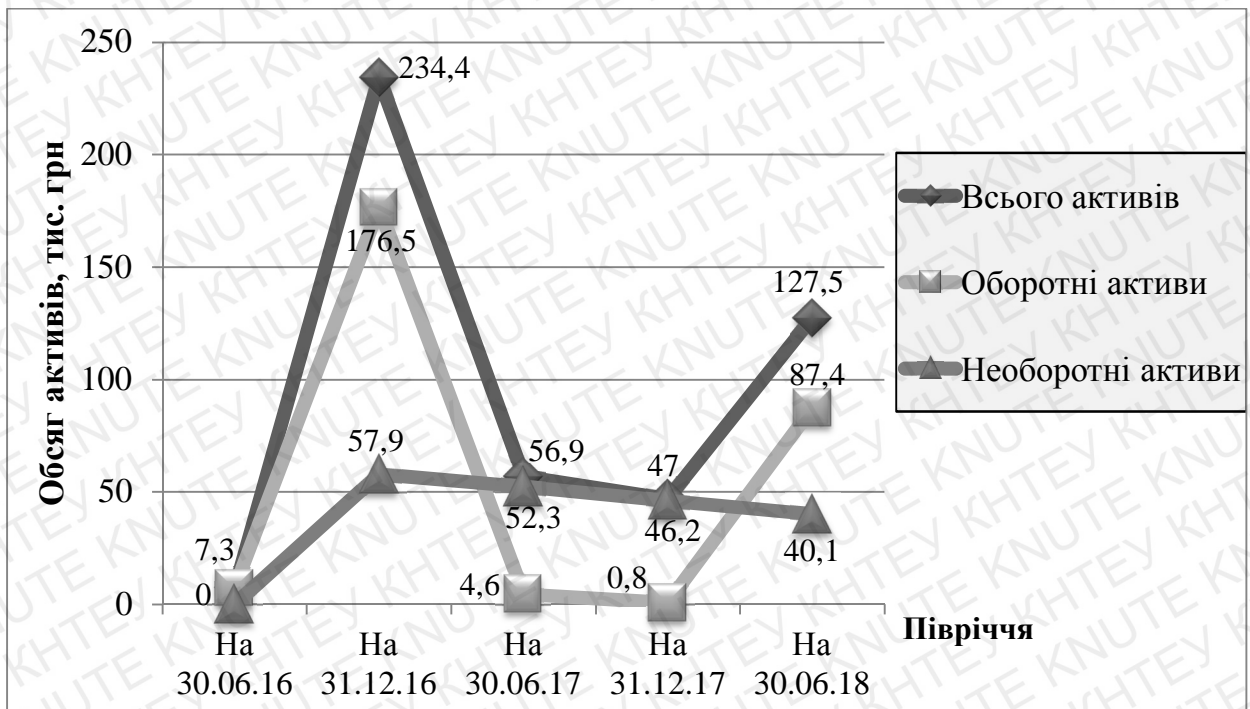

Рис. 2.2. Динаміка обсягу активів ТОВ «Апгрейд Систем» у 2016-2018 роках*

*Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Так, бачимо, що на початку роботи суб'єкта господарювання активів майже не було, але вже в другому півріччі 2016 року ТОВ «Апгрейд Систем» почало набирати обертів, обсяг активів стрімко зріс. Надалі динаміка є стрибкоподібною, що не дозволяє на даному етапі зробити припущення щодо подальшого розвитку подій на підприємстві.

Розглянувши та проаналізувавши активи підприємства «Апгрейд Систем», переходимо до дослідження пасиву балансу. Дані, що наводяться в пасиві, дозволяють визначити, які зміни відбулися в структурі власного і позикового капіталу, скільки залучено в оборот підприємства довгострокових та короткострокових коштів, тобто пасив показує, звідки узялися кошти, направлені на формування майна підприємства.

Необхідність у власному капіталі обумовлена вимогами самофінансування, він є основою самостійності і незалежності підприємства. Власний капітал ТОВ «Апгрейд Систем» є неоднозначним у різних періодах, що спричиняє деяку нестабільність підприємства. Динаміку обсягу та складу власного капіталу та поточних зобов'язань ТОВ «Апгрейд Систем» на п'ять звітних дат 2016-2018 років представлено в табл. 2.5.

Динаміка обсягу капіталу ТОВ «Апгрейд Систем» у 2016-2018 роках*

Показник	Обсяг, тис. грн					Абсолютний приріст, тис. грн				Темп приросту, %			
	На 30.06.2016	На 31.12.2016	На 30.06.2017	На 31.12.2017	На 30.06.2018	На 30.06.2016	На 31.12.2016	На 30.06.2017	На 31.12.2017	На 30.06.2016	На 31.12.2016	На 30.06.2017	На 31.12.2017
I. Власний капітал	-5,6	12,2	5,7	7,5	86,7	17,8	-6,5	1,8	79,2	-317,9	-53,3	31,6	1056
Зареєстрований (пайовий) капітал	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-5,6	12,2	5,7	7,5	86,7	17,8	-6,5	1,8	79,2	-317,9	-53,3	31,6	1056
Неоплачений капітал	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
III. Поточні зобов'язання	12,9	222,2	51,2	39,5	40,8	209,3	-171	-11,7	1,3	1622,5	-77	-22,9	3,3
Поточна кредиторська заборгованість за:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
товари, роботи, послуги	0	3,3	2,6	4,9	0	3,3	-0,7	2,3	-4,9	-	-21,2	88,5	-100
розрахунками з бюджетом	0,1	11	16,8	4,9	10,9	10,9	5,8	-11,9	6	10900	52,7	-70,8	122,4
розрахунками зі страхування	0,1	0,3	2,9	2,4	1,8	0,2	2,6	-0,5	-0,6	200	866,7	-17,2	-25
розрахунками з оплати праці	0,3	0,8	12,9	11,3	9	0,5	12,1	-1,6	-2,3	166,7	1512,5	-12,4	-20,4
Інші поточні зобов'язання	12,4	206,8	16	16	19,1	194,4	-190,8	0	3,1	1567,7	-92,3	0	19,4
Всього капіталу	7,3	234,4	56,9	47	127,5	227,1	-177,5	-9,9	80,5	3111	-75,7	-17,4	171,3

*Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

Загальний обсяг капіталу, звичайно як і активів, різко змінювався протягом досліджуваного періоду. Так, в першому звітному періоді він становив лише 7,3 тис. грн, а на наступну звітну дату збільшився до 234,4 тис. грн, після чого знову впав на близько 180 тис. грн і відновився обсяг капіталу вже станом на 30.06.18 у розмірі 127,5 тис. грн. Власний капітал має також стрибкоподібну тенденцію – з -5,6 тис. грн на 30.06.16 він збільшився на 17,8 тис. грн до наступної звітної дати та знову зменшився до 30.06.17 на 6,5 тис. грн. На останню звітну дату він зайняв найвищу позицію у розмірі 86,7 тис. грн. В останньому півріччі підприємство переходить на більш високий рівень самофінансування, погашає заборгованості.

У першому звітному періоді ТОВ «Апгрейд Систем» має непокритий збиток, що є результатом початку роботи підприємства та виходом його на

ринок. Проте він покритися наступними періодами і трансформувався в нерозподілений прибуток. Надалі підприємство зберегло додаткові кошти у вигляді нерозподіленого прибутку. Зареєстрований та неоплачений капітали залишалися незмінними й становили тисячу гривень, ці показники складають різницю, яка показує нуль, тому на обсяг власного капіталу впливу не несуть.

Поточні зобов'язання ТОВ «Апгрейд Систем» протягом 2016 року стрімко зросли: з 12,9 тис. грн вони збільшилися на 209,3 тис. грн. На звітні дати 2017-2018 років обсяг поточних зобов'язань став значно нижчим і знаходиться в межах 39-52 тис. грн. Довгострокових зобов'язань підприємство не має.

Для повного дослідження капіталу необхідно провести його вертикальний аналіз, тобто обчислити питому вагу кожного показника, щоб зрозуміти, яке місце він займає в загальній сумі капіталу на конкретну дату (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Динаміка структури капіталу ТОВ «Апгрейд Систем» у 2016-2018 роках*

Показник	Структура пасивів, %					Відхилення в структурі, %			
	На 30.06. 2016	На 31.12. 2016	На 30.06. 2017	На 31.12. 2017	На 30.06. 2018	На 31.12. 2016	На 30.06. 2017	На 31.12. 2017	На 30.06. 2018
I. Власний капітал	-76,7	5,2	10	16	68	81,9	4,8	5,9	52
Зареєстрований (пайовий) капітал	13,7	0,4	1,8	2,1	0,8	-13,3	1,3	0,4	-1,3
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-76,7	5,2	10	16	68	81,9	4,8	5,9	52
Неоплачений капітал	13,7	0,4	1,8	2,1	0,8	-13,3	1,3	0,4	-1,3
III. Поточні зобов'язання	176,7	94,8	90	84	32	-81,9	-4,8	-5,9	-52
Поточна кредиторська заборгованість за:	-	-	-	-	-	-	-	-	-
товари, роботи, послуги	0	1,4	4,6	10,4	0	1,4	3,2	5,9	-10,4
розрахунками з бюджетом	1,4	4,7	29,5	10,4	8,5	3,3	24,8	-19,1	-1,9
розрахунками зі страхування	1,4	0,1	5,1	5,1	1,4	-1,2	5	0	-3,7
розрахунками з оплати праці	4,1	0,3	22,7	24	7,1	-3,8	22,3	1,4	-17
Інші поточні зобов'язання	169,9	88,2	28,1	34	15	-81,6	-60,1	5,9	-19,1
Всього капіталу	100	100	100	100	100	x	x	x	x

*Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

На звітні дати 2016-2017 років найбільшу частку займали поточні зобов'язання в загальному обсязі пасивів – відповідно 177, 95, 90 і 84%, власний капітал в свою чергу становив -77, 5, 10 і 16%. На 30.06.18 навпаки власний капітал переважав над поточними зобов'язаннями у співвідношенні 68% до 32% від суми всіх пасивів підприємства. Як видно з таблиці, таке збільшення власного капіталу відбулося за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку на 52%. Зміни в поточних зобов'язаннях супроводжувались у 2016 році переважанням частки інших поточних зобов'язань, у 2017 році – поточної кредиторської заборгованості, в 2018 році їх частки майже зрівнялись.

Проаналізувавши обсяг та склад пасивів ТОВ «Апгрейд Систем», бачимо, що вони мають досить неоднозначні тенденції. Динаміку обсягу пасивів та їх складових в досліджуваному підприємстві зображено на рис. 2.3.

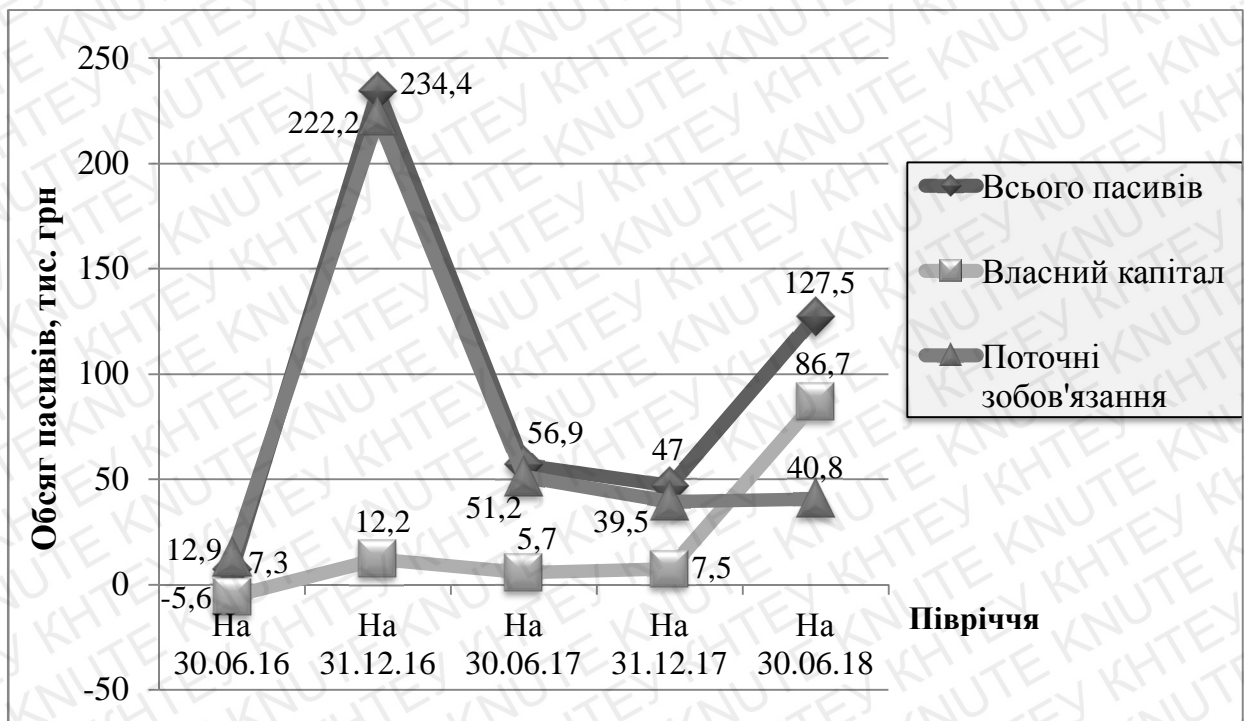

Рис. 2.3. Динаміка обсягу капіталу ТОВ «Апгрейд Систем» у 2016-2018 роках*

*Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

З поданого графіка видно, що на першу звітну дату обсяги власного капіталу та поточних зобов'язань становили незначні суми. Це пояснюється тим, що ТОВ «Апгрейд Систем» тільки почало свою діяльність. Потім відбувся різкий стрибок, за чим послідував спад і знову підйом на останню звітну дату.

Загалом, проаналізувавши динаміку обсягу та складу активів та капіталу ТОВ «Апгрейд Систем», видно, що воно ввійшло на ринок досить впевнено, проте з стрибкоподібними тенденціями. Деякі показники балансу є досить нестабільними, що має спонукати адміністрацію підприємства до прийняття нових обґрунтованих управлінських рішень. Наприклад, власний капітал, який напряму впливає на фінансову стійкість підприємства, варто нарощувати. Загальний обсяг активів і пасивів ТОВ «Апгрейд Систем» зріс на останню дату, темпи росту більшості показників балансу надзвичайно великі, що говорить про те, що підприємство поступово набирає обертів у своїй діяльності.

Джерелом покриття необоротних активів є власний капітал. Його на досліджуваному підприємстві в окремих періодах є достатньо для формування основного капіталу. Частина власного капіталу призначена для фінансування оборотних активів. Власний капітал утворюється двома шляхами: внесенням власниками грошей та інших активів; накопиченням суми доходу, що залишається на підприємстві. У цілому, збільшення фондів і нерозподіленого прибутку в останньому звітному періоді може бути результатом ефективної роботи ТОВ «Апгрейд Систем».

Тож, розглянуті обсяг і склад балансу ТОВ «Апгрейд Систем» дають змогу проаналізувати діяльність підприємства, дати характеристику стану фінансово-господарських засобів на звітну дату. Тому не випадково баланс є основною формою звіту про фінансовий стан підприємства.

Отже, між пасивами і активами ТОВ «Апгрейд Систем» звичайно існує рівновага, надалі управління має спостерігати за потенційними факторами її порушення. За допомогою ліквідних засобів підприємство може гасити свої борги, а також підтримувати рівновагу між джерелами і зобов'язаннями, забезпечуючи стабільність перших і цільовий напрям других.

2.3. Оцінювання показників фінансового стану підприємства «Апгрейд Систем»

Метою оцінювання фінансового стану підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи суб'єкта господарювання та використання ним зобов'язань перед бюджетом, банком й іншими установами.

Виділяють такі групи загальноприйнятих показників, що в сукупності характеризують та визначають фінансовий стан підприємства: ліквідність і платоспроможність, фінансова стійкість, рентабельність (прибутковість) та ділова активність.

Оцінювання фінансового стану підприємства «Апгрейд Систем» розпочнемо з показників ліквідності та платоспроможності, тобто здатності перетворюватися на готові засоби платежу та розраховуватися за своїми зобов'язаннями. Даний аналіз проведено в табл. 2.7, поданій нижче.

Таблиця 2.7

Динаміка показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «Апгрейд Систем» у 2016-2018 роках*

Показник	Фактично					Абсолютний приріст			
	На 30.06. 2016	На 31.12. 2016	На 30.06. 2017	На 31.12. 2017	На 30.06. 2018	На 31.12. 2016	На 30.06. 2017	На 31.12. 2017	На 30.06. 2018
1. Загальний коефіцієнт покриття	0,566	0,794	0,09	0,02	2,142	0,228	-0,704	-0,07	2,122
2. Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,566	0,794	0,09	0,02	2,142	0,228	-0,704	-0,07	2,122
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,016	0,002	0,09	0,02	2,105	-0,013	0,088	-0,07	2,085
4. Коефіцієнт відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість	0,973	0,997	0	0	0,017	0,025	-0,997	0	0,017
5. Коефіцієнт співвідношення поточної дебіторської і кредиторської заборгованості	14,2	11,429	0	0	0,069	-2,771	-11,429	0	0,069

*Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Загальний коефіцієнт покриття знаходиться в загальноприйнятих межах в останньому півріччі. Значення коефіцієнта в інших півріччях менше 1, тобто платоспроможність незначна, а значить існує фінансовий ризик. Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, що на 210,5% в останньому півріччі підприємство може погасити свої короткострокові борги, це навіть значне перевищення норми, натомість в інших півріччях ця здатність склала менше 1%, що є негативним явищем та вказує на низьку платоспроможність. Значення коефіцієнта проміжної ліквідності знаходиться в межах норми в другому звітному періоді, а в останньому навіть перевищують загальноприйнятий показник.

За даними таблиці зображено динаміку деяких показників ліквідності та платоспроможності підприємства «Апгрейд Систем» у 2016-2018 роках (рис. 2.4).

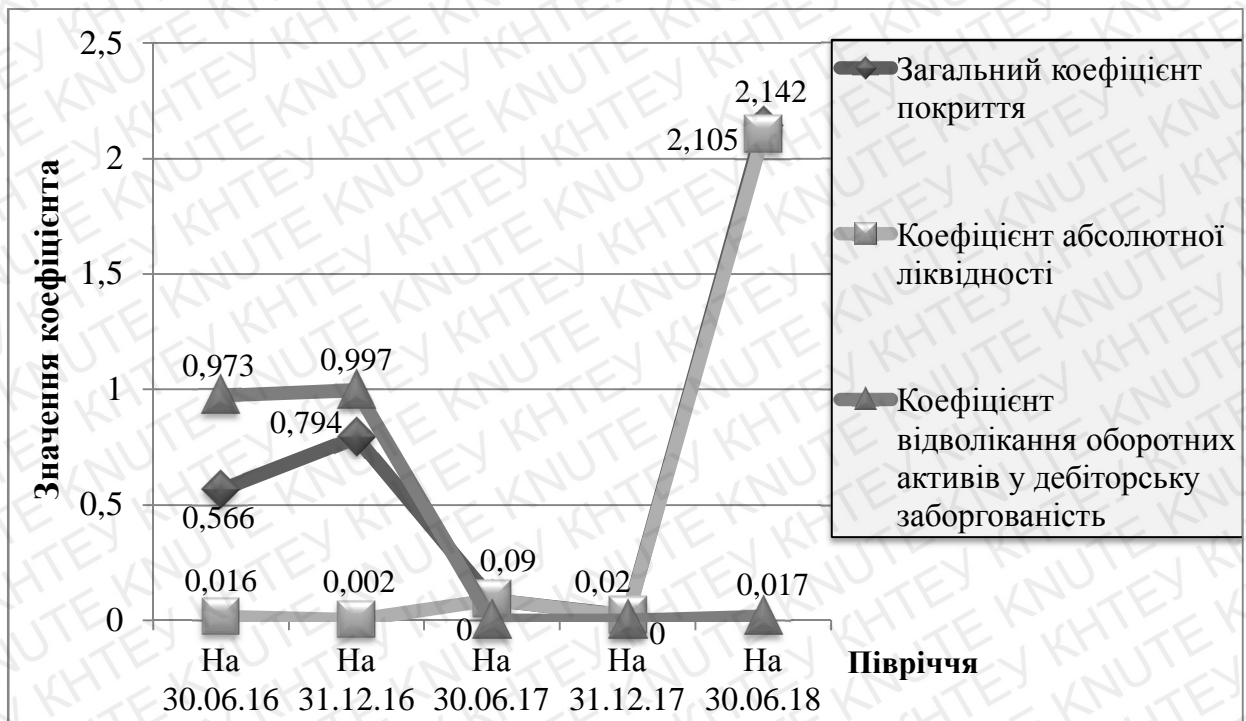

Рис. 2.4. Динаміка показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «Апгрейд Систем» у 2016-2018 роках*

*Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Тенденції показників мають стрибкоподібний характер зі спадом в 2017 році та піком в 2018 році. Так загальний коефіцієнт покриття і коефіцієнт абсолютної ліквідності у першому півріччі 2018 року займають дуже високі позиції, подекуди навіть перевищуючи загальноприйняті норми.

Наступними для дослідження стануть показники фінансової стійкості ТОВ «Апгрейд Систем», що характеризують стабільність його фінансового стану, яка забезпечується високою часткою власного капіталу в загальному обсязі капіталу. Динаміку даних показників у 2016-2018 роках продемонстровано в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

**Динаміка показників фінансової стійкості
ТОВ «Апгрейд Систем» у 2016-2018 роках***

Показник	Фактично					Абсолютний приріст			
	На 30.06. 2016	На 31.12. 2016	На 30.06. 2017	На 31.12. 2017	На 30.06. 2018	На 31.12. 2016	На 30.06. 2017	На 31.12. 2017	На 30.06. 2018
1. Коефіцієнт фінансової автономії	-0,767	0,052	0,1	0,16	0,68	0,819	0,048	0,059	0,52
2. Коефіцієнт покриття боргу	-0,434	0,055	0,111	0,19	2,125	0,489	0,056	0,079	1,935
3. Коефіцієнт фінансування	-2,304	18,213	8,982	5,267	0,471	20,517	-9,231	-3,716	-4,796
4. Коефіцієнт фінансової стійкості	-0,767	0,052	0,1	0,16	0,68	0,819	0,048	0,059	0,52
5. Коефіцієнт кредиторської заборгованості	0	0,015	0,051	0,124	0	0,015	0,036	0,073	-0,124
6. Коефіцієнт поточної заборгованості	1,767	0,948	0,9	0,84	0,32	-0,819	-0,048	-0,059	-0,52
7. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	1	-3,746	-8,175	-5,16	0,537	-4,746	-4,43	3,015	5,697

*Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Нормальне мінімальне значення коефіцієнта фінансової автономії орієнтовано оцінюється на рівні 0,5 і вище, що спостерігається в останньому півріччі. В інших періодах значення значно менше, це припускає незабезпеченість позикових коштів власними, тобто, реалізувавши майно, сформоване із власних джерел, підприємство не зможе погасити зобов'язання у цих періодах.

Коефіцієнт покриття боргу так само відповідає задовільному значенню лише в останньому півріччі – 2,125, він показує скільки гривень власного капіталу припадає на 1 гривню залученого капіталу. Коефіцієнт фінансування показує зворотну залежність і також позитивний результат показало це ж півріччя.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу знаходиться в прийнятних межах у перших півріччях 2016 і 2018 років і складає відповідно 1 і 0,537, що дозволяє забезпечити достатню гнучкість у використанні власного капіталу. Проте цей коефіцієнт має негативну тенденцію в інших півріччях та становить від'ємне значення, що відповідно створює протилежний ефект.

Варто зазначити, що тенденція даних показників є досить нерівномірною з позитивними результатами переважно в останньому півріччі діяльності ТОВ «Апгрейд Систем». Динаміку деяких з них проілюстровано на рис. 2.5.

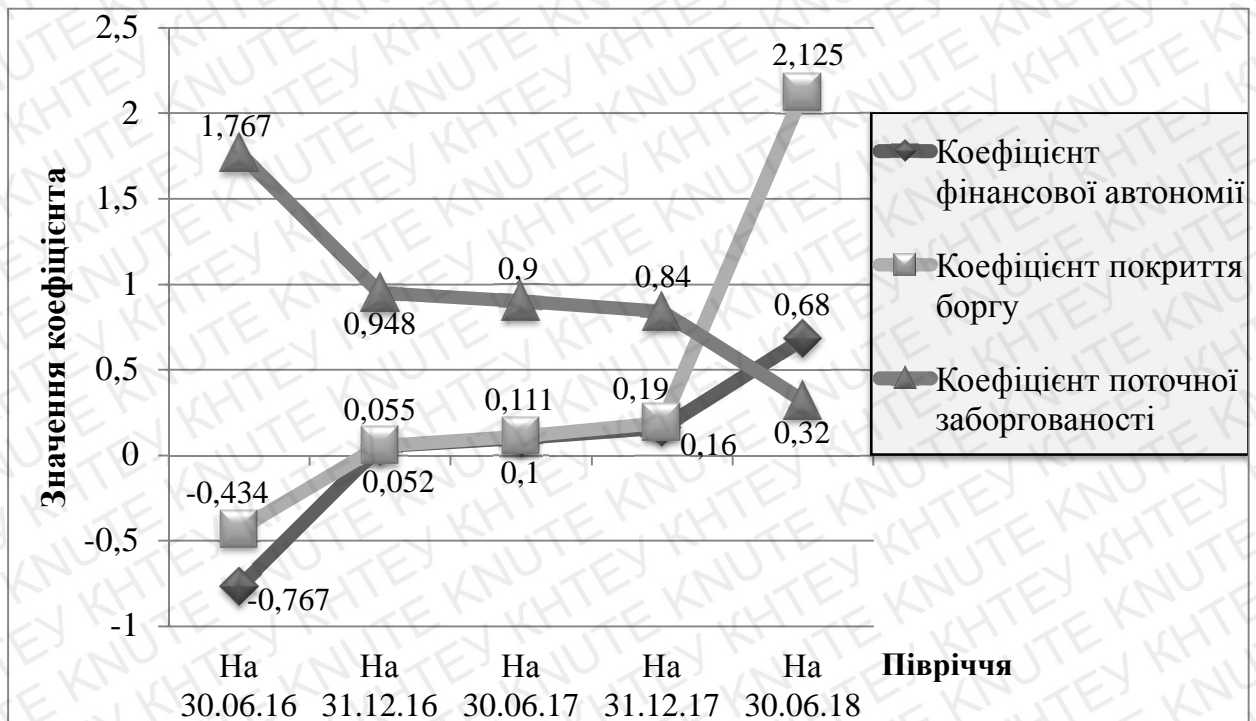

Рис. 2.5. Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «Апгрейд Систем» у 2016-2018 роках*

*Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Різкі зміни коефіцієнтів є більше негативним явищем, так як в багатьох періодах вони не відповідають загальноприйнятним значенням, що впливає на нормальну роботу досліджуваного підприємства. В останньому півріччі фінансовий стан ТОВ «Апгрейд Систем» є найбільш стійким.

Економічна категорія рентабельність або прибутковість підприємства характеризується здатністю генерувати прибуток у процесі господарсько-фінансової діяльності. Динаміку показників рентабельності подано в табл. 2.9.

**Динаміка показників рентабельності
ТОВ «Апгрейд Систем» у 2016-2018 роках***

Показник	Фактично, %					Абсолютний приріст, %			
	За 1 півр. 2016	За 2 півр. 2016	За 1 півр. 2017	За 2 півр. 2017	За 1 півр. 2018	За 2 півр. 2016	За 1 півр. 2017	За 2 півр. 2017	За 1 півр. 2018
1. Рентабельність діяльності	-5,08	6,22	-0,95	0,47	27,32	11,31	-7,17	1,42	26,85
2. Рентабельність витрат	-4,84	6,64	-0,94	0,47	37,59	11,47	-7,58	1,41	37,12
3. Рентабельність активів	-5,92	18,81	-6,87	1,9	83,7	24,73	-25,68	8,77	81,8
4. Рентабельність власного капіталу	-26,29	83,57	-30,52	8,45	371,83	109,86	-114,08	38,97	363,38

*Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Збільшення рівня рентабельності діяльності підприємства з -5,08% у першому півріччі 2016 року до 27,32% у аналогічному періоді 2018 року свідчить про зростання ефективності господарської діяльності ТОВ «Апгрейд Систем». Загалом протягом 2016-2017 років цей показник є дуже низьким, а то й від'ємним.

Рентабельність власного капіталу є надзвичайно великою в п'ятому звітному періоді – 371,83% та дуже хорошою в другому – 83,57%, що характеризує високий рівень прибутковості власного капіталу, вкладеного в дане підприємство, тому найбільший інтерес представляє останнє півріччя для наявних і потенційних власників й акціонерів та є одним з основних показників інвестиційної привабливості підприємства, тому що його рівень показує верхню межу дивідендних виплат.

Рентабельність активів ТОВ «Апгрейд Систем» в останньому півріччі показує дуже високий рівень прибутку – 83,7%, що створюється всіма активами підприємства, які перебувають у його використанні згідно з балансом. Дуже низький рівень рентабельності активів в інших звітних періодах, окрім другого, може свідчити про падаючий попит на продукцію підприємства й про перенагроювання активів.

Динаміка показників рентабельності досліджуваного підприємства у 2016-2018 роках є досить схожою у більшості її показників, що говорить про найбільше генерування прибутку в останньому півріччі. Для підтвердження цього факту та наочної ілюстрації даної динаміки зображено графік на рис. 2.6.

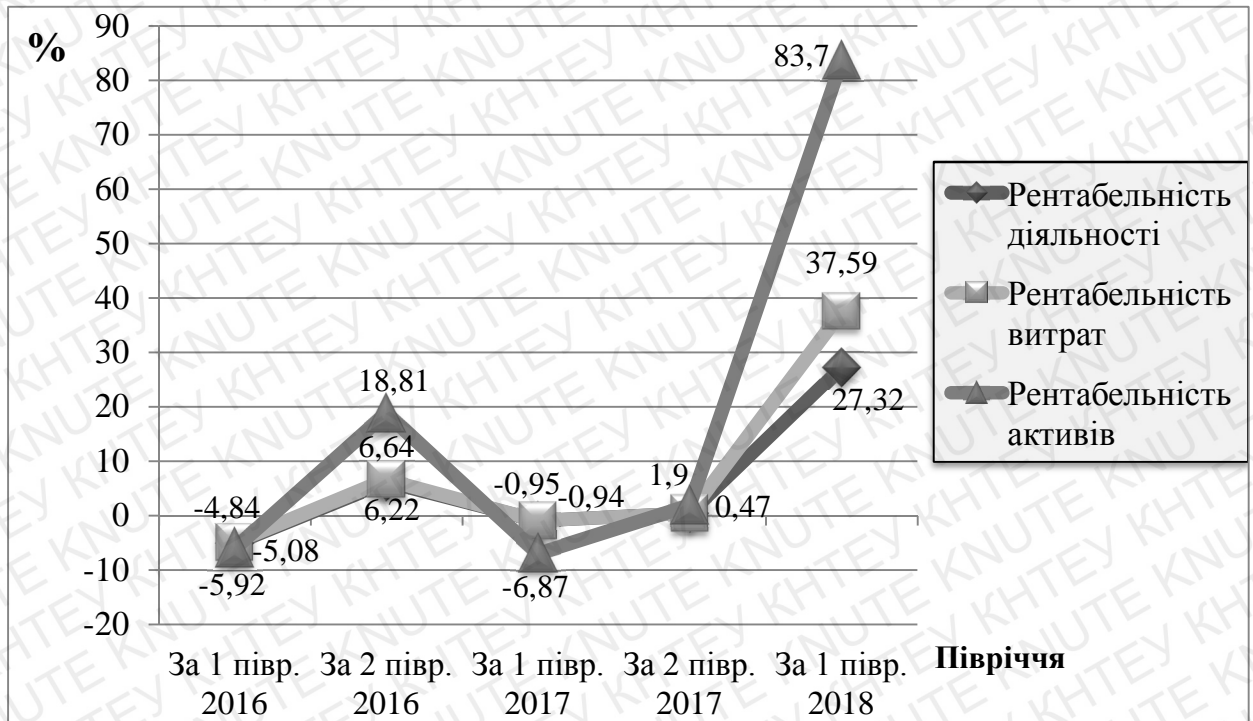

Рис. 2.6. Динаміка показників рентабельності
ТОВ «Апгрейд Систем» у 2016-2018 роках*

*Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Зазначеною схожістю в динаміці показників рентабельності є те, що з від'ємних позицій за перше півріччя 2016 року іде підйом до наступного півріччя, а потім знову спад до від'ємних значень, проте в останньому звітному періоді значення зупиняються вже на додатніх позиціях, досягши свого піку за увесь період. Отже, перші півріччя 2016 і 2017 років принесли ТОВ «Апгрейд Систем» збитки, другі – невеликі прибутки, а перше півріччя 2018 року відзначилося дуже високим рівнем прибутковості, що надало підприємству можливості розвитку.

Фінансовий стан підприємства має останню четверту складову – ділову активність. Цей елемент характеризує інтенсивність використання майна та капіталу, що має безпосередній вплив на загальну ефективність функціонування. Основними цілями оцінки та аналізу ділової активності є здійснення ефективних

управлінських рішень з метою забезпечення сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності за умов ринкового середовища. Такі цілі переслідує і ТОВ «Апгрейд Систем» у своїй діяльності. Динаміку показників його ділової активності за коефіцієнтами оборотності продемонстровано в табл. 2.10.

Таблиця 2.10

**Динаміка показників ділової активності ТОВ «Апгрейд Систем»
у 2016-2018 роках (за коефіцієнтами оборотності активів та капіталу)***

Показник	Фактично, разів					Абсолютний приріст, разів			
	За 1 півр. 2016	За 2 півр. 2016	За 1 півр. 2017	За 2 півр. 2017	За 1 півр. 2018	За 2 півр. 2016	За 1 півр. 2017	За 2 півр. 2017	За 1 півр. 2018
1. Коефіцієнт оборотності активів	1,16	3,02	7,25	4,06	3,06	1,86	4,23	-3,19	-1
2. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,99	5,17	12,4	6,95	5,24	3,18	7,23	-5,45	-1,71
3. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	2,98	7,75	18,58	10,42	7,85	4,76	10,84	-8,17	-2,57
4. Коефіцієнт оборотності капіталу	1,16	3,02	7,25	4,06	3,06	1,86	4,23	-3,19	-1
5. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	5,17	13,43	32,21	18,06	13,61	8,25	18,78	-14,15	-4,45
6. Коефіцієнт оборотності позикового капіталу	1,5	3,9	9,36	5,25	3,95	2,4	5,46	-4,11	-1,29
7. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	5,72	14,85	35,62	19,97	15,05	9,13	20,77	-15,65	-4,92

*Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт оборотності оборотних активів показав позитивну динаміку зростання до третього звітного періоду і склав аж 12,4 разів, до останнього періоду знизився більше як в 2 рази і склав 5,24 разів, що є також хорошим результатом. Він показує, скільки грошових одиниць продукції приносить кожна одиниця оборотних активів, характеризує швидкість обертання оборотних засобів, тобто ефективність їх використання. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості теж показав хорошу динаміку з найвищим показником у третьому звітному періоді. Він показує кількість оборотів заборгованості за період, спостерігається розширення комерційного кредиту, що надається підприємством.

Коефіцієнт оборотності капіталу відображає порівняно низьку швидкість обороту сукупного капіталу в першому звітному періоді – 1,16 разів, проте в інших періодах його значення значно більше з піком знову ж таки в третьому звітному періоді – 7,25 разів. Оскільки активи і пасиви рівноважні, то ці ж значення щодо коефіцієнту оборотності активів показують, скільки грошових одиниць реалізованої продукції припадає на одну грошову одиницю активів.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу показав дуже високі значення. Він відображає швидкість обороту вкладеного власного капіталу, ефективність його використання. Тому як видно з таблиці, як і у всіх інших коефіцієнтах оборотності, найефективнішим виявився третій звітний період.

Тож, на відміну від попередніх показників фінансового стану ТОВ «Апгрейд Систем», які мали найкращі значення переважно в останньому півріччі, показники ділової активності підприємства за коефіцієнтами оборотності активів і капіталу та їх складових показують зростаючу динаміку до першого півріччя 2017 року та спад до аналогічного періоду 2018 року (рис. 2.7).

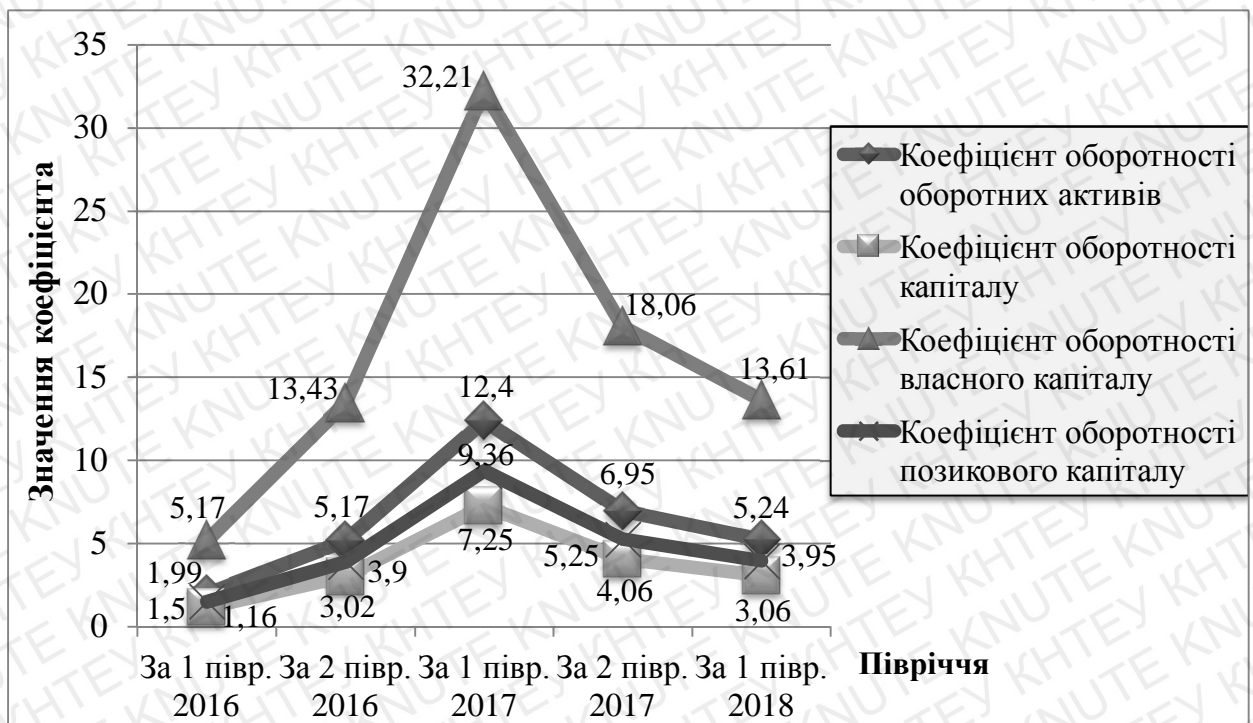

Рис. 2.7. Динаміка показників ділової активності ТОВ «Апгрейд Систем» у 2016-2018 роках*

*Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Загалом дані значення коефіцієнтів оборотності є досить позитивним. Як результат прискорення обороту вивільнюються матеріальні елементи оборотних активів і таким чином зменшуються затрати, пов'язані з їх зберіганням. При цьому вивільнюються грошові кошти, які були вкладені в ці активи, що врешті-решт сприяє покращенню фінансового стану суб'єкта господарювання.

Динаміку показників ділової активності досліджуваного підприємства вже за показниками періодів обороту у 2016-2018 роках подано в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Динаміка показників ділової активності ТОВ «Апгрейд Систем» у 2016-2018 роках (за показниками періодів обороту активів та капіталу)*

Показник	Фактично, днів					Абсолютний приріст, днів			
	За 1 півр. 2016	За 2 півр. 2016	За 1 півр. 2017	За 2 півр. 2017	За 1 півр. 2018	За 2 півр. 2016	За 1 півр. 2017	За 2 півр. 2017	За 1 півр. 2018
1. Період обороту активів	156	60	25	45	59	-96	-35	20	15
2. Період обороту оборотних активів	91	35	15	26	35	-56	-21	12	9
3. Період обороту дебіторської заборгованості	61	23	10	17	23	-37	-14	8	6
4. Період обороту капіталу	156	60	25	45	59	-96	-35	20	15
5. Період обороту власного капіталу	35	14	6	10	13	-22	-8	4	3
6. Період обороту позикового капіталу	121	47	19	35	46	-74	-27	15	11
7. Період обороту кредиторської заборгованості	32	12	5	9	12	-20	-7	4	3
Тривалість операційного циклу	91	35	15	26	35	-56	-21	12	9
Тривалість фінансового циклу	60	23	10	17	23	-37	-13	7	6

*Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Спостерігається спадна динаміка періодів обороту з першого півріччя 2016 року по аналогічний період 2017 року, що говорить про позитивні процеси, оскільки чим менше значення показника, тим менше днів потрібно для одного обороту. Надалі йде підвищення всіх показників до останнього півріччя, хоча,

наприклад, для кредиторської заборгованості це є позитивною тенденцією. Загалом зріст оборотності активів свідчить про підвищення ефективності роботи.

Результати оцінювання фінансового стану досліджуваного підприємства є досить неоднозначними, що спостерігається через тенденції постійних змін показників. Це пояснюється тим, що ТОВ «Апгрейд Систем» зайняло нову нішу на вітчизняному ринку, в якій безперечно присутня нестабільність.

Показники ліквідності і платоспроможності, фінансової стійкості та рентабельності підприємства показали позитивну тенденцію переважно в останньому звітному періоді. Загалом їх динаміка була стрибкоподібною. Особливо великі значення в останньому півріччі становлять показники рентабельності, що надало підприємству можливості розвитку. Дещо іншу динаміку продемонстрували показники ділової активності, оскільки протягом досліджуваного періоду коефіцієнти оборотності виявились найвищими у третьому звітному періоді, відповідно у цей час періоди оборотів були найнижчими. Це свідчить про збільшення ефективності використання активів та капіталу суб'єкта підприємництва.

Показники оцінювання фінансового стану ТОВ «Апгрейд Систем» мають бути такими, щоб усі ті, хто пов'язаний з ним економічними відносинами, могли одержати відповідь на запитання, наскільки надійне підприємство як партнер у фінансовому відношенні, а отже, прийняти рішення про економічну доцільність продовження або встановлення таких відносин з підприємством.

РОЗДІЛ ІІІ

РОЗРОБЛЕННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА «АПГРЕЙД СИСТЕМ»

3.1. Формування системи фінансових показників, що підлягають моніторингу на підприємстві «Апгрейд Систем»

Система моніторингу фінансового стану підприємства трактується як розроблений механізм постійного, регулярного нагляду за контролюючими показниками фінансового стану, визначення розміру різного роду відхилень фактичних результатів від передбачуваних, виявлення причин цих відхилень. За допомогою такого механізму можна будувати різноманітні сценарії управлінських рішень. Слід зазначити, що система моніторингу повинна бути оперативною і гнучкою [22].

Можна припустити, що впровадження системи моніторингу фінансового стану на підприємстві надасть керівництву досить вагомі можливості:

- 1) сприятиме виявленню на підприємстві підрозділів, діяльність яких недостатньо ефективна і потребує покращення;
- 2) надасть можливість більш ретельно контролювати діяльність окремих підрозділів, отримувати своєчасну і достовірну інформацію від керівників;
- 3) надасть можливість стимулювати тих працівників, в яких показники фінансової діяльності найвищі;
- 4) допоможе сформувати низку напрямків для покращення діяльності у тих сферах підприємства, які недостатньо ефективно функціонують;
- 5) сприятиме покращенню системного підходу до управління підприємством, забезпечить регулярне ведення його звітності за всіма видами діяльності;
- 6) забезпечить регулярне ведення звітності на підприємстві.

Дуже важливою для ТОВ «Апгрейд Систем», як і для будь-якого іншого підприємства, є своєчасна, правдива, оперативна інформація, яка забезпечить отримання максимальних прибутків при понесенні мінімальних операційних

витрат. Саме інформація, отримана в процесі моніторингу фінансового стану підприємства, забезпечить отримання максимального ефекту.

Враховуючи, що глибокий фінансовий аналіз підприємства зазвичай проводиться один раз на рік, що не дозволяє зробити обґрунтовані висновки про причини реального стану на поточний момент, система моніторингу фінансового стану своєчасно виявляє проблеми та ставить завдання у сфері управління. Регулярний нагляд за характером зміни дає можливість визначити слабкі і сильні сторони в діяльності підприємства, що необхідно для розробки його стратегії на короткострокову та довгострокову перспективу, і збільшить якісний рівень управління підприємством. Загалом моніторинг в системі управління ТОВ «Апгрейд Систем» відіграє дуже важливу роль (рис. 3.1).

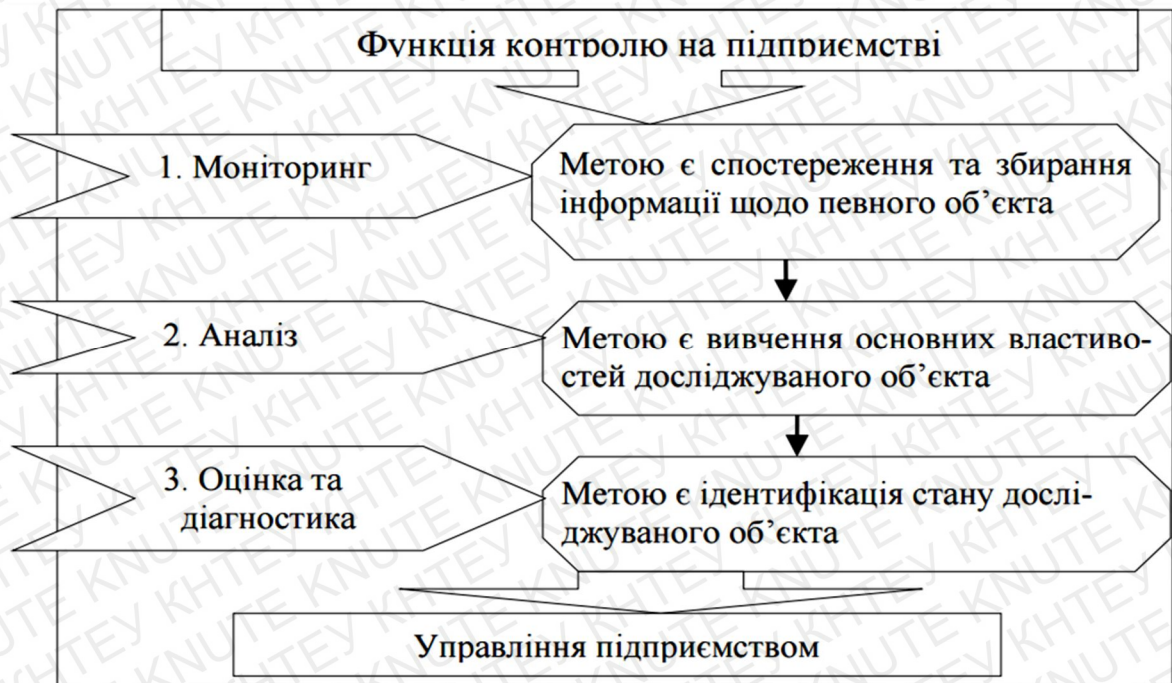

Рис. 3.1. Моніторинг в системі управління підприємством «Апгрейд Систем»*

*Джерело: розроблено автором на основі [35]

Система моніторингу фінансового стану в ТОВ «Апгрейд Систем» знаходиться в задовільному стані, проте задля більш ефективного управління, попередження виникнення проблем та кризових явищ потребує вдосконалення. Таке вдосконалення надасть адміністрації підприємства значні можливості та забезпечить більш стабільний фінансовий стан.

Наразі аналіз показників фінансового стану ТОВ «Апгрейд Систем» показує неоднозначні результати діяльності, проте за допомогою поліпшеної системи моніторингу можна розпізнавати сигнали загрози, що надасть змогу керівництву підприємства негайно їх ліквідувати на ранньому етапі, не даючи нанести шкоди.

Правильна система моніторингу фінансового стану надасть можливість критично оцінити фінансові результати діяльності ТОВ «Апгрейд Систем» у статистиці – за певний період і в динаміці – за низку періодів. Це допоможе знайти «больові точки» підприємства та своєчасно вжити заходів для більш ефективного використання його фінансових інструментів і раціонального їх розміщення.

Досліджуване підприємство має три основних фінансових показники, які кожного звітного періоду підлягають системі моніторингу на різних рівнях, а також багато допоміжних показників (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

**Фінансові показники, що підлягають моніторингу
ТОВ «Апгрейд Систем» за перше півріччя 2018 року***

Рівні	Основні показники	Значення	Допоміжні показники	Значення
Стратегічний	Економічна додана вартість (EVA) = = NOPAT – WACC * ІК, тис. грн	16,8	Чистий грошовий потік (ЧГП), тис. грн	31,5
			Прибуток від операційної діяльності, тис. грн	79,2
			Середньозважена вартість капіталу, тис. грн	72
Поточний	Рентабельність активів = = ЧП/Ас * 100, %	83,7	Коефіцієнт оборотності активів, разів	3,06
			Коефіцієнт фінансової автономії	0,68
			Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,537
			Коефіцієнт якості ЧГП від операційної діяльності	2,514
Оперативний	Коефіцієнт ліквідності грошових потоків = = (ВхідГП – (ГКкін – ГКпоч)) / ВихідГП	2,086	Темп приросту ЧВР, %	-24,6
			Темп приросту операційних витрат, %	-45
			Темп приросту входу ГП, %	106,4
			Темп приросту виходу ГП, %	3,3
			Загальний коефіцієнт покриття	2,142
			Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2,105

* Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Як бачимо показники відповідають за зовсім різні аспекти діяльності підприємства, проте їх представлена система, що підлягає моніторингу, відображає загалом його фінансовий стан. Економічна додана вартість показує величину чистого прибутку, яка може бути розділена між акціонерами після сплати податків і витрат по залученню капіталу. Рентабельність активів вказує на високий рівень прибутку, що створюється всіма активами, які перебувають у використанні підприємства. Коефіцієнт якості чистого грошового потоку від операційної діяльності показує, що підприємство не в повному обсязі отримує чистий прибуток в грошовій формі. Загалом досліджуване півріччя показало відносно хороші результати.

Для забезпечення належного фінансового стану суб'єкта господарювання, необхідно знайти його резерви покращення. Перш за все, потрібно оцінити майновий стан, здатність до нарощування капіталу, залежність від зовнішніх джерел фінансування та ступінь підприємницького ризику. Вся ця досліджена інформація і буде основним підґрунтям для пошуку напрямів подальшого раціонального використання засобів підприємства з метою підвищення стабільності та розвитку суб'єкта господарювання. Головне завдання, яке ставить перед собою керівник підприємства – збільшення доходів та зменшення витрат. Для визначення резервів покращення фінансового стану треба налагодити систему моніторингу.

Зокрема, з огляду на періодичність і джерела надходження інформації система моніторингу фінансових результатів подана як сукупність показників, що відображають три послідовні етапи в розвитку фінансових результатів підприємства, а саме: формування валового доходу, формування фінансових результатів від реалізації продукції, фінансових результатів за видами діяльності та їх розподіл. Враховуючи рівні прийняття управлінських рішень і послідовність формування фінансових результатів показники моніторингу діяльності ТОВ «Апгрейд Систем», подані у вигляді багаторівневої системи, яка включає показники моніторингу валового доходу, доходів від реалізації, чистого прибутку підприємства (табл. 3.2).

Особливості моніторингу фінансових результатів ТОВ «Апгрейд Систем»*

Показник	Допоміжний показник	Періодичність розрахунку	Джерело інформації
Чиста виручка від реалізації	Результативність формування доходу від реалізації	Щомісяця, щокварталу	Дані бухгалтерського, управлінського обліку
	Темп змін доходу від реалізації		
	Ефективність формування фінрезультатів конкурентів	Щороку	Дані звітності за конкурентами
Валовий прибуток (збиток)	Результативність формування валового доходу	Щомісяця, щокварталу	Дані бухгалтерського, управлінського обліку
	Темп змін валового доходу		
Чистий прибуток (збиток)	Результативність формування чистого прибутку	Щокварталу, щопівріччя	Дані фінансової звітності
	Рентабельність власного капіталу		
	Рентабельність власного капіталу конкурентів	Щороку	Дані про підприємства-конкуренти

*Джерело: розроблено автором на основі [11]

Наведена система моніторингу упорядкує періодичність розрахунку фінансових показників, підвищить ефективність управління ними, надасть користувачам чітке знаходження необхідної інформації у відповідній звітності.

В даний час на допомогу аналітикам розроблено безліч програмних продуктів, що надають нові можливості для моніторингу фінансового стану підприємства та надають змогу вдосконалити вже існуючу систему моніторингу. В ТОВ «Апгрейд Систем» для моніторингу саме фінансового стану наразі використовується програма 1С. Програмне забезпечення SAP, яке вважається кращим, ніж 1С, занадто дороге для підприємства. Також для роботи активно використовуються SRM система.

Для покращення системи моніторингу фінансового стану на даному підприємстві, слід порадити додаткові програмні продукти. Затребуваною програмою для оцінки фінансового стану організації виступає програма Audit

Expert. Основною метою її застосування є моніторинг, оцінка, аналіз фінансового стану суб'єкта підприємництва. Ця програма конкретизує мету посередництвом таких ключових її елементів:

- експрес-аналіз фінансового стану на базі балансу, звітів про прибутки і збитки;
- підготовка експертних висновків;
- здійснення динамічного, структурного, трендового аналізу фінансових звітів і базових показників застосовуючи перші п'ять форм фінансової звітності;
- здійснення порівняльного аналізу;
- проведення поглибленої оцінки фінансового стану на базі різних методик [26].

Підприємство «Апгрейд Систем» має можливість обрати собі аналітичну інформаційну систему, що зможе виконувати систематичний аналіз, формулювати висновки й попереджати кризові явища в діяльності.

На сьогоднішній день, поки дане програмне забезпечення ще не використовується, в ТОВ «Апгрейд Систем», як вже зазначалося, здійснюється аналіз та прогнозування основних показників діяльності із допомогою програм ІС та в дрібному аналізі Microsoft Excel. Вони є альтернативою дорогим програмам, а при аналітиці та прогнозуванні є необхідними.

Тож, загалом моніторингом ТОВ «Апгрейд Систем» є процес постійного пошуку змін в господарській діяльності та контроль відповідності цих змін бажаним результатам. Крім того, моніторинг містить в собі прогнозування результатів та запобігання критичним ситуаціям.

3.2. Обґрунтування напрямів покращення фінансового стану підприємства «Апгрейд Систем»

Прийняття будь-яких управлінських рішень виходить з прагнення отримати не випадковий, а необхідний підприємству результат. Його досягненню передують ряд цілеспрямованих дій, покликаних забезпечити одержання такого результату, який би найбільшою мірою враховував інтереси й можливості підприємства в економічних умовах, що складаються. З цієї точки зору планова діяльність як система економічних заходів може передбачати результати діяльності суб'єкта господарювання та визначати, які ресурси потрібні для досягнення цих результатів.

До найбільш поширених видів фінансових планів можна віднести план доходів та витрат та балансовий план. Перший базується на прогнозі виручки від продукції, послуг, доходів від різних операцій, сум витрат на виробництво і реалізацію продукції, витрат на різного роду операції та загальногосподарських витрат. Балансовий план розробляється з метою виявлення змін у структурі активів і капіталу. Таким чином можна оцінити платоспроможність, фінансову стійкість підприємства в перспективі. Оскільки балансовий план відображає фінансовий стан на кінець планового періоду, то в разі отримання незадовільних показників необхідно їх обґрунтовано коригувати, виходячи з резервів покращення роботи підприємства.

Перед розробленням плану доходів і витрат та балансового плану ТОВ «Апгрейд Систем», доречно спочатку зробити прогноз на його чисту виручку від реалізації трьома методами, порівняти їх та обрати найбільш влучний. Перший метод відбувається через темп росту чистої виручки від реалізації, другий – через коефіцієнт еластичності, а третій – через коефіцієнт згладжування, як це представлено в табл. 3.3. Планування виручки від реалізації необхідне для визначення валового доходу та прибутку. Несвоєчасне чи неповне надходження виручки призводить до фінансових ускладнень і порушує нормальну діяльність підприємства, тому так важливо її планувати на ТОВ «Апгрейд Систем».

**Планові показники чистої виручки від реалізації
ТОВ «Апгрейд Систем» за друге півріччя 2018 року***

Метод	Показник	Обсяг, тис. грн
Метод екстраполяції (через темп росту)	$ЧВР_{пл} = ЧВР_{зв} * \text{Темп росту сер.}$	455,1
	$Тр = \sqrt{(ЧВР_{зв}/ЧВР_{пл})}$	1,57
Через коефіцієнт еластичності	$ЧВР_{пл} = ЧВР_{зв} * К_e$	436,8
	$К_e = 1 + Тр_{ввпл} * (Тр_{чврсер} - 1) / (Тр_{ввпзв} - 1)$	1,507
Метод експоненціального згладжування	$ЧВР_{пл} = \dots_i = \alpha \dots + (1 - \alpha) \dots (-1)$	346,1
	$К_3(\alpha) - \text{задається суб'єктивно}$	0,4

*Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Доцільно у даному випадку обрати метод, який проводиться через темп росту, так як він показав найвище значення чистої виручки від реалізації. Проте її темп росту можна підняти до 1,6 за рахунок таких заходів як: збільшення реклами та різного роду піару, розширення асортименту лаунж зони, що також знаходиться в студії «Апгрейд Систем», проведення тренінгів в компаніях, клієнти яких можуть бути потенційною цільовою аудиторією тощо. Завдяки збільшенню чистої виручки від реалізації планується також збільшити чистий прибуток суб'єкта підприємництва.

Дослідженню фінансового стану ТОВ «Апгрейд Систем» надається багато уваги. Витрачають чимало зусиль для досягнення й збереження його належного рівня. Такий процес вимагає безперервного комплексного контролю із проведенням системного внутрішнього аналізу, який міг би виявляти «слабкі» місця у стабільності діяльності підприємства. Також можливим є розроблення планових показників за друге півріччя 2018 року у плані доходів і витрат суб'єкта господарювання на основі звітної інформації 2016-2018 років, як це зображено в табл. 3.4.

План доходів та витрат ТОВ «Апгрейд Систем» за друге півріччя 2018 року*

Показник	Значення
1) Чиста виручка від реалізації пл. = ЧВРзв. * Темп росту сер.	470,2
2) Собівартість реалізації пл. = ЧВРпл. * Р собівартості зв.	0
3) Валовий прибуток пл. = ЧВРпл. – Собівартість реалізації пл.	470,2
4) Інші операційні витрати пл. = ІОВзв. * Темп росту сер.	284,2
5) Прибуток від операційної діяльності пл. (ЕВІТпл.) = ВПпл. + + Операційні доходи – Операційні витрати	186
6) Прибуток до оподаткування пл. = ЕВІТпл. + Неопераційні доходи – Неопераційні витрати	186
7) Чистий прибуток пл. = Прибуток до опод. пл. * (1 – Ставка)	186
8) Коефіцієнт капіталізації чистого прибутку пл. = ((Нерозпод. прибуток зв. – Нерозпод. прибуток баз.) / ЧП баз.) * 100	0,373
9) Чистий прибуток план. капіталізований = ЧПпл. * Ккап. ЧП	69,4
10) Чистий прибуток план. на споживання = ЧПпл. – ЧПпл. кап.	116,6

*Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

План доходів та витрат складається для унаочнення результативності майбутньої діяльності ТОВ «Апгрейд Систем» з погляду його прибутковості, можливостей покращення та активного господарювання. З таблиці видно, що планові показники підприємства за друге півріччя 2018 року значно вищі за звітні показники. Це зумовлено насамперед великим темпом росту за досліджуваний період 2016-2018 років. Загалом спостерігається втішний прогноз для суб'єкта господарювання.

На основі плану доходів та витрат складається балансовий план підприємства. Метою розробки такого плану є визначення можливостей приросту окремих статей балансу та формування оптимальної структури активів і капіталу підприємства, що забезпечує фінансову стабільність його розвитку. Балансовий план ТОВ «Апгрейд Систем» станом на кінець другого півріччя 2018 року представлено в табл. 3.5.

Балансовий план ТОВ «Апгрейд Систем» станом на 31.12.2018 рік*

Активи	Обсяг, тис. грн	Пасиви	Обсяг, тис. грн
Основні засоби	34	Зареєстрований капітал	1
Всього необоротних активів	34	Нерозподілений прибуток	76,9
Інша поточна дебіторська заборгованість	59,9	Неоплачений капітал	1
Грошові кошти та їх еквіваленти	29,8	Всього власний капітал	76,9
Всього оборотних активів	89,7	Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	0
		Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками	27,7
		Інші поточні зобов'язання	19,1
		Всього поточні зобов'язання	46,8
Всього активів	123,7	Всього капіталу	123,7

*Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

За даними таблиці на кінець планового півріччя 2018 року спостерігаються більш позитивні результати, порівняно зі звітним балансом на кінець півріччя, який передувє плановому. Тобто за дотримання всіх необхідних умов можливе покращення динаміки фінансового стану ТОВ «Апгрейд Систем» до кінця другого півріччя 2018 року.

Головним із шляхів покращення фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів підприємства – явних та прихованих. Пошук резервів, які можуть бути використані для покращення фінансового стану підприємства, проводиться шляхом ґрунтовної оцінки всіх складових його діяльності.

Вдосконалення фінансового стану підприємства можливе за рахунок збільшення вхідних та зменшення вихідних грошових потоків. Підвищення розмірів вхідних потоків можливе за рахунок: збільшення виручки від реалізації; продажу частини основних фондів; рефінансування дебіторської заборгованості.

Також одним з основних напрямів пошуку резервів досліджуваного підприємства є зменшення вихідних грошових потоків, до них належать: оплата товарів, робіт, послуг; сплата різних платежів до бюджету; повернення капіталу, який був залучений на фінансовому ринку.

Щоб збільшити обсяги реалізації, треба максимально активізувати збутову діяльність підприємства. Стимулювати збут можна різними методами. Бажаний результат можна отримати наданням знижок постійним клієнтам, помірними зменшеннями цін при замовленні відразу багатьох послуг, їх повного курсу, застосуванням масової реклами. Не існує єдиного способу збільшення обсягів реалізації, необхідно залучати кілька типів заходів, що залежать від обраної стратегії маркетингу. Як уже зазначалося, одним із важливих шляхів удосконалення фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів, це може бути: зменшення термінів дебіторської заборгованості шляхом стимулювання оплати відразу; скорочення штату, а саме звільнення баристи для облаштування зони самообслуговування; суборенда приміщень; сукупність заходів, пов'язаних зі зміною структури та складу активів балансу; перетворення в грошову форму наявних активів підприємства.

Внутрішні резерви підприємства складаються з явних та прихованих. Виявлення явних резервів здійснюється через ліквідацію: втрат окремих видів ресурсів, перевищення норм їх витрачання. Особливу увагу необхідно звернути увагу на приховані резерви – частину капіталу, що ніяк не відображена в балансі. Розмір прихованих резервів балансу дорівнює різниці між балансовою вартістю окремих майнових об'єктів підприємства та їх реальною вартістю. Шляхами покращення фінансового стану ТОВ «Апгрейд Систем» через виявлення прихованих резервів є: здача в погодинну оренду приміщень (залів), які часто бувають вільні в робочому процесі студії.

Щоб покращити фінансовий стан підприємства необхідно систематично проводити його аналіз й усунути наявні недоліки. Для поліпшення оцінки фінансового стану можна запропонувати адаптувати методики аналізу до потреб саме ТОВ «Апгрейд Систем».

Окрім вищезазначеного, в ході дослідження визначено додаткові заходи, виконання яких забезпечить покращення фінансового стану ТОВ «Апгрейд Систем». Збільшення надходжень економічних вигід можливе за рахунок: розширення бази клієнтів шляхом пошуку додаткових ринків збуту і реклами; прискорення обертання капіталу в оборотних активах; поповнення власного оборотного капіталу за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел; заходів, пов'язаних з пристосуванням до змін у зовнішньому середовищі та гнучкістю до реагування на поведінку конкурентів; всеохоплюючого та всебічного контролю за дотриманням виконання завдань з боку керівництва.

Фінансовий стан визначає конкурентоспроможність досліджуваного підприємства та його потенціал у діловому співробітництві, є гарантом ефективної реалізації економічних інтересів як самого підприємства, так і його партнерів. Тому за умов ринкової економіки істотно підвищився інтерес учасників економічного процесу до об'єктивної та вірогідної інформації про фінансовий стан суб'єкта господарювання. Його покращення можливе шляхом підвищення результативності розміщення та використання ресурсів підприємства, усунення недоліків в бізнес-процесах. При цьому забезпечується розвиток виробництва чи інших сфер діяльності на основі зростання прибутку й активів, при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності.

ТОВ «Апгрейд Систем» робить все, щоб знаходитись на гребні хвилі інновацій і завоювати свого клієнта. Воно є високоадаптованим до навколишніх змін, а особливо до змін науково-технічного прогресу та змін у безпосередньо його професійній сфері діяльності. На підприємстві постійно з'являються нові послуги, що є результатом ефективної роботи управління.

3.3. Прогнозна оцінка фінансового стану підприємства «Апгрейд Систем»

Аналіз фінансового стану підприємства тісно пов'язаний з плануванням і є його складовою частиною та основою. Розробка внутрішньофірмових планів в свою чергу нерозривно пов'язана з попереднім аналізом, прогнозуванням фінансово-господарської діяльності підприємства. Зміни окремих показників фінансового стану несуть прямий вплив на підсумкові результати суб'єкта господарювання, тому так важливо їх планувати та проводити прогнозу оцінку. Загалом оцінка є інструментом фінансового менеджменту, планування, діагностики, моніторингу й контролю діяльності. Кожне підприємство розробляє свої планові й прогнозні показники, норми, нормативи та ліміти, системи їх оцінки та регулювання фінансової діяльності.

На основі плану доходів і витрат та балансового плану ТОВ «Апгрейд Систем» проводиться подальше оцінювання його фінансового стану за плановими показниками другого півріччя 2018 року і визначається їх динаміка у порівнянні зі звітними показниками першого півріччя цього ж року, як це продемонстровано в табл. 3.6, поданій нижче.

Таблиця 3.6

Планові показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «Апгрейд Систем» станом на 31.12.2018 рік*

Показник	На 30.06.18	На 31.12.18	Абсолютний приріст
1. Загальний коефіцієнт покриття	2,142	1,916	-0,226
2. Коефіцієнт проміжної ліквідності	2,142	1,916	-0,226
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2,105	0,637	-1,468
4. Коефіцієнт відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість	0,017	0,667	0,65
5. Коефіцієнт співвідношення поточної дебіторської і кредиторської заборгованості	0,069	2,162	2,093

* Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Спостерігається позитивна тенденція планових показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «Апгрейд Систем». У плановому півріччі загальний коефіцієнт покриття відповідає нормативному значенню та становить 1,916, тобто підприємство може погашати свої поточні зобов'язання за рахунок усіх оборотних активів. Оскільки в обох півріччях значення знаходяться в межах 1-3, то платоспроможність є нормальною, а фінансовий ризик – низьким.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності також увійшов у загальноприйняті межі (0,2-1). У плановому півріччі він показує, що на 63,7% ТОВ «Апгрейд Систем» може погасити свої поточні борги за рахунок грошових коштів, тобто його платоспроможність є задовільною, хоча набагато нижчою, ніж в попередньому звітному півріччі – 210,5%. Такий надвисокий рівень виник у результаті нестабільної роботи підприємства і різких змін та свідчить про абсолютну спроможність погашення своїх поточних боргів.

Оптимальним значенням коефіцієнта проміжної ліквідності, який оцінює можливість погашення підприємством короткотермінових зобов'язань у разі його критичного стану, є 0,7-0,8. В плановому півріччі показник наближається до загальноприйнятих меж, хоча в попередньому звітному періоді знаходиться значно вище даних значень.

Загалом планові показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «Апгрейд Систем» у своїй більшості відповідають нормативним значенням. Так, в сукупності всіх коефіцієнтів, фінансовий стан підприємства у запланованій перспективі продовжує покращуватись, адже саме останнє звітне півріччя показало найкращі результати. Наразі вектор підприємства спрямований у напрямку стабілізації діяльності.

Наступними показниками для дослідження стануть планові показники фінансової стійкості ТОВ «Апгрейд Систем» станом на 31.12.2018 рік, що характеризують стабільність його фінансового стану. Протягом 2016-2018 років дані коефіцієнти показали стрибкоподібні тенденції з переважно підйомом в останньому звітному півріччі. Динаміку даних показників у плановому півріччі 2018 року продемонстровано в табл. 3.7.

**Планові показники фінансової стійкості
ТОВ «Апгрейд Систем» станом на 31.12.2018 рік***

Показник	На 30.06.18	На 31.12.18	Абсолютний приріст
1. Коефіцієнт фінансової автономії	0,68	0,621	-0,059
2. Коефіцієнт покриття боргу	2,125	1,642	-0,483
3. Коефіцієнт фінансування	0,471	0,609	0,139
4. Коефіцієнт фінансової стійкості	0,68	0,621	-0,059
5. Коефіцієнт кредиторської заборгованості	0	0	0
6. Коефіцієнт поточної заборгованості	0,32	0,379	0,059
7. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,537	0,558	0,02

*Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Нормальне мінімальне значення коефіцієнта фінансової автономії, який характеризує частку коштів, вкладених власниками підприємства в загальну вартість майна, орієнтовно оцінюється на рівні 0,5, що спостерігається як в звітному, так і в плановому півріччях, хоча в плановому значення дещо нижче. Така ситуація припускає забезпеченість позикових коштів власними.

Коефіцієнт покриття боргу відповідає нормативному значенню (більше 1-1,5) в плановому півріччі – 1,642. Тобто 1,64 гривні власного капіталу припадає на 1 гривню залученого капіталу. Коефіцієнт фінансування показує зворотну залежність і має становити менше 0,5, що спостерігається в таблиці лише у звітному півріччі, у плановому ж значення трохи вище.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу в обох досліджуваних півріччях є оптимальним. Він характеризує хорошу мобільність використання власного капіталу, показує частку власних коштів, вкладених в оборотні активи. Варто зазначити, що попри різну динаміку, більшість показників фінансової стійкості ТОВ «Апгрейд Систем» показали досить позитивні результати.

Прогнозні показники рентабельності (прибутковості) та їх динаміку у плановому півріччі порівняно зі звітним представлено в табл. 3.8. Вони дозволяють оцінити здатність досліджуваного підприємства генерувати прибуток у процесі його фінансово-господарської діяльності.

Таблиця 3.8

**Планові показники рентабельності
ТОВ «Апгрейд Систем» за друге півріччя 2018 року***

Показник	За 1 півр. 2018 р.	За 2 півр. 2018 р.	Відносне відхилення, %
1. Рентабельність діяльності, %	27,32	39,55	12,24
2. Рентабельність витрат, %	37,59	65,44	27,85
3. Рентабельність активів, %	83,7	186,98	103,27
4. Рентабельність власного капіталу, %	371,83	608,49	236,66

*Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Збільшення коефіцієнта рентабельності діяльності підприємства з 27,32% у звітному півріччі до 39,55% у плановому півріччі 2018 року свідчить про стрімке зростання ефективності господарської діяльності ТОВ «Апгрейд Систем» та збільшення його прибутковості.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу є надзвичайно великим в плановому півріччі – 608,49% та дуже високим в звітному – 371,83%, що характеризує надвисокий рівень рентабельності власного капіталу і є хорошим критерієм ефективності інвестування коштів власників у дане підприємство.

Рентабельність активів ТОВ «Апгрейд Систем» в плановому півріччі показує також дуже високий рівень прибутку, що створюється всіма активами суб'єкта господарювання, які перебувають у його використанні згідно з балансом. Такі тенденції до підвищення рентабельності в усіх її коефіцієнтах на даному підприємстві говорять про значне збільшення генерування прибутку у плановому півріччі 2018 року.

Динаміку прогнозних показників ділової активності досліджуваного підприємства за коефіцієнтами оборотності, що характеризують інтенсивність використання майна та капіталу, представлено в табл. 3.9, поданій нижче.

Таблиця 3.9

**Планові показники ділової активності ТОВ «Апгрейд Систем»
(за коефіцієнтами оборотності) за друге півріччя 2018 року***

Показник	За 1 півр. 2018 р.	За 2 півр. 2018 р.	Абсолютний приріст, разів
1. Коефіцієнт оборотності активів, разів	3,06	4,73	1,66
2. Коефіцієнт оборотності оборотних активів, разів	5,24	7,7	2,46
3. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, разів	7,85	11,54	3,69
4. Коефіцієнт оборотності капіталу, разів	3,06	4,73	1,66
5. Коефіцієнт оборотності власного капіталу, разів	13,61	15,38	1,77
6. Коефіцієнт оборотності позикового капіталу, разів	3,95	6,82	2,87
7. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, разів	15,05	22,75	7,7

*Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт оборотності оборотних активів показав позитивну динаміку зростання і склав 7,7 разів у плановому періоді. Він відображає здатність активів до випуску певного обсягу продукції за одиницю часу в процесі господарського використання. Коефіцієнт оборотності як дебіторської, так і кредиторської заборгованості, який здійснює оцінку швидкості їх обороту, в другому півріччі 2018 року зріс в 1,5 разів порівняно з першим. Якщо у випадку з дебіторською заборгованістю це є позитивною тенденцією, то з кредиторською – навпаки.

Значення коефіцієнта оборотності капіталу підприємства у плановому півріччі також збільшилось і становить 4,73 разів. Коефіцієнт оборотності власного капіталу теж показав позитивну динаміку зросту і склав 15,38 разів, тобто використання власного капіталу буде більш ефективним.

Як результат прискорення обороту коефіцієнтів вивільнюються матеріальні елементи оборотних активів і таким чином зменшуються затрати, пов'язані з їх зберіганням. При цьому вивільнюються грошові кошти, які були вкладені в ці активи, що сприятиме покращенню фінансового стану підприємства.

Динаміку показників ділової активності ТОВ «Апгрейд Систем» вже за показниками періодів обороту, що відображають тривалість одного обороту активів і капіталу в плановому півріччі 2018 року, подано в табл. 3.10.

Таблиця 3.10

**Планові показники ділової активності ТОВ «Апгрейд Систем»
(за показниками періодів обороту) за друге півріччя 2018 року***

Показник	За 1 півр. 2018 р.	За 2 півр. 2018 р.	Абсолютний приріст, днів
1. Період обороту активів, днів	59	39	-20
2. Період обороту оборотних активів, днів	35	24	-11
3. Період обороту дебіторської заборгованості, днів	23	16	-7
4. Період обороту капіталу, днів	59	39	-20
5. Період обороту власного капіталу, днів	13	12	-1
6. Період обороту позикового капіталу, днів	46	27	-19
7. Період обороту кредиторської заборгованості, днів	12	8	-4

*Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Динаміка періодів обороту по всіх показниках є спадною, що є позитивним процесом, оскільки чим менше значення показника, ти менше днів потрібно для одного обороту в досліджуваному періоді. Загалом підвищення оборотності елементів активів свідчить про підвищення ефективності роботи підприємства.

Тож, загалом переважна більшість прогнозних показників усіх елементів фінансового стану ТОВ «Апгрейд Систем» у другому півріччі 2018 року має позитивні тенденції, тому менеджменту підприємства варто намагатись дотримуватись розроблених планів та поставлених завдань.

Підводячи підсумки проведеного дослідження, варто сказати, що фінансовий стан ТОВ «Апгрейд Систем» визначається перш за все результатом співвідношення визначених показників фінансово-господарської діяльності. В даних співвідношеннях базовим показником найчастіше виступає чистий прибуток, виручка від реалізації, активи і зобов'язання, на підґрунті яких можливо визначити ефективність фінансової діяльності суб'єкта господарювання. Планові показники залишаються дійсним за умови збереження усіх існуючих умов їх одержання.

Ефективність діяльності підприємства відображається в її фінансовому зростанні та створенні передумов для успішного розвитку у майбутньому, що підкреслює необхідність систематичних оцінки і моніторингу фінансового стану. Регулярний його моніторинг буває можливим лише при забезпеченні швидкого отримання якісної, достовірної і об'єктивної інформації про застосування фінансових ресурсів, формування внутрішніх резервів, стану фінансово-господарських відносин із суб'єктами й об'єктами зовнішнього середовища. Результати змін у фінансовому стані мають показувати тенденції економічного розвитку та створювати можливість для формування інформаційної бази призначеної для ефективного фінансового управління.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

На основі проведеного дослідження можна зробити такі висновки.

1. Вивчення сутності фінансового стану підприємства, аналіз різних точок зору щодо його тлумачення, дає змогу запропонувати найбільш точне, лаконічне і таке, що відбиває основну суть, визначення: фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають рівень збалансованості окремих структурних елементів активів та капіталу, а також ефективності їх використання. Дане визначення частково поєднує трактування авторів А. М. Поддєрьогіна та І. О. Бланка.

Є чотири основні елементи, що визначають фінансовий стан підприємства: ліквідність та платоспроможність, фінансова стійкість, ділова активність і рентабельність (прибутковість). Ліквідність активів підприємства – це їхня здатність перетворюватися на готові засоби платежу без втрати балансової вартості, що забезпечує належний рівень платоспроможності підприємства, яка в свою чергу є його здатністю розраховуватися за своїми фінансовими зобов'язаннями в строк та в повному обсязі.

Фінансова стійкість підприємства характеризує стабільність його фінансового стану, яка забезпечується високою часткою власного капіталу в загальному обсязі капіталу. Щодо ділової активності, то вона характеризує інтенсивність використання майна та капіталу підприємства, що має безпосередній вплив на ефективність його функціонування в цілому. Рентабельність підприємства характеризується його здатністю генерувати прибуток у процесі господарсько-фінансової діяльності.

2. Оцінка фінансового стану є невід'ємною частиною аналізу діяльності підприємства, що надає інформацію щодо його становища, фінансових можливостей, визначення змін, тенденцій розвитку та факторів впливу на основі розрахунку системи показників.

Серед усієї різноманітності методичного інструментарію оцінки фінансового стану підприємства, метод аналізу фінансових коефіцієнтів є найбільш поширеним у практиці господарювання вітчизняних підприємств. Він використовувався також при написанні даної роботи. Даний метод передбачає розрахунок певних показників, що характеризують фінансову стійкість, ліквідність і платоспроможність, рентабельність та ділову активність підприємства. Склад і алгоритм розрахунку коефіцієнтів є досить різним.

Основними методами аналізу фінансового стану підприємства є горизонтальний (трендовий), вертикальний (структурний), порівняльний (просторовий) аналіз, аналіз фінансових коефіцієнтів (R-аналіз), про який уже згадувалось вище, та інтегральний (факторний) аналіз. Все це дозволяє в повній мірі дослідити фінансовий стан.

3. Зважаючи на існування великої кількості поглядів на сутність фінансового стану підприємства, ще більшої кількості методів і методик щодо оцінки фінансового стану, відповідно очевидна неоднозначність стосовно сутності моніторингу фінансового стану, адже кожен із підходів в значній мірі аргументований і правильний.

Оскільки моніторинг фінансового стану є частиною фінансового моніторингу, то вивчивши та проаналізувавши сутність другого, можна дати визначення моніторингу фінансового стану підприємства як спеціально організованого систематичного спостереження за фінансовим станом підприємства, відстеження його показників й оперативного їх оцінювання, забезпечення необхідною інформацією осіб, які приймають рішення.

Внутрішній моніторинг здійснюється для потреб управління підприємством, його результати використовуються для планування, контролю і прогнозування фінансового стану. Зовнішній проводиться усіма суб'єктами моніторингу, що використовують інформацію, яка опублікована, його зміст визначається інтересами власників фінансових ресурсів і контролюючих органів.

Етапами здійснення моніторингу фінансового стану підприємства є такі: встановлення джерел первинної інформації, яка базується на даних, отриманих із

фінансової й управлінської звітності; визначення показників для подальшого розгляду й управління ними; вибір загальної єдиної методології для розрахунку аналітичних показників і утвердження алгоритмів їхніх розрахунків, необхідних для здійснення моніторингу; утвердження інформаційного складу звітності та конкретних форм звітності для моніторингу; розробка регламенту роботи системи моніторингу, визначення його періодичності та строків, а також переліку відповідальних осіб; утвердження допустимих відхилень значень досліджуваних показників від їхніх нормативних і критичних значень; з'ясування причин відхилень показників й оперативне реагування на них; коректування дій по управлінню фінансовим станом на основі результатів моніторингу, прогнозування подальшої діяльності.

4. Фінансовий результат являє собою таку економічну категорію, яка формується поступово протягом фінансово-господарського року від різних видів діяльностей, це може бути операційна, фінансова та інвестиційна діяльність. Він виражається в позитивному варіанті розвитку подій чистим прибутком, який залишається у підприємства на власні потреби.

Джерелом формування фінансових результатів діяльності ТОВ «Апгрейд Систем» у 2016-2018 роках стала операційна діяльність. Така ситуація сформувалася насамперед через те, що суб'єкт підприємництва працює на вітчизняному ринку лише три роки, тому поки що спрямовує свою діяльність в операційну. Надалі в управлінні існують плани розширення діяльності на фінансову та інвестиційну.

Узагальнюючи проведений аналіз динаміки обсягу та джерел формування фінансових результатів діяльності підприємства «Апгрейд Систем» можна сказати про чистий збиток в першому та третьому звітних періодах і чистий прибуток в трьох інших періодах з найвищим значенням в останньому півріччі. Такий результат відбувся за рахунок зміни доходів і витрат діяльності з більшим переважанням доходів. Тож загалом відбулася позитивна тенденція виходу підприємства на ринок.

5. Загалом, проаналізувавши динаміку обсягу та складу активів та капіталу ТОВ «Апгрейд Систем», видно, що воно ввійшло на ринок досить впевнено і з відносно позитивними тенденціями. Але деякі показники балансу є досить нестабільними, що має спонукати управління підприємства до прийняття нових обґрунтованих рішень. Наприклад, таким нестабільним показником являється власний капітал, який напряду впливає на фінансову стійкість підприємства, тому його варто нарощувати.

Загальний обсяг активів і пасивів ТОВ «Апгрейд Систем» зріс на останню дату, темпи росту більшості показників балансу надзвичайно великі, що говорить про те, що підприємство поступово набирає обертів у своїй діяльності. Проте за увесь досліджуваний період спостерігається значна нестабільність по багатьох показниках балансу.

Тож, розглянуті обсяг і склад балансу ТОВ «Апгрейд Систем» дали змогу проаналізувати діяльність підприємства, дати характеристику його фінансового стану, не випадково баланс є основною формою звіту. Між пасивами і активами ТОВ «Апгрейд Систем» звичайно існує рівновага, надалі управління має спостерігати за потенційними факторами її порушення. За допомогою ліквідних засобів підприємство може гасити свої борги, забезпечувати стабільність джерел і цільовий напрям зобов'язань.

6. В умовах ринкової економіки підприємства змушені самостійно вирішувати проблеми фінансового забезпечення власної виробничо-господарської діяльності, тому до найважливіших завдань належать питання забезпечення фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності, рентабельності та ділової активності. Можливість відслідковувати дані процеси пов'язана з ефективною організацією фінансів підприємств. Під останньою розуміють форми, методи, способи формування, використання ресурсів, контролю за їх кругообігом з метою досягнення економічних цілей, відповідно до чинного законодавства.

Результати оцінювання фінансового стану ТОВ «Апгрейд Систем» є досить неоднозначними, що спостерігається через тенденції постійних змін

показників. Це пояснюється тим, що досліджуване підприємство зайняло нову нішу на вітчизняному ринку, в якій безперечно присутня нестабільність.

Показники ліквідності і платоспроможності, фінансової стійкості та рентабельності підприємства показали позитивну тенденцію переважно в останньому звітному періоді. Загалом їх динаміка була стрибкоподібною. Особливо великі значення в останньому півріччі становлять показники рентабельності, що надало підприємству можливості розвитку. Дещо іншу динаміку продемонстрували показники ділової активності, оскільки протягом досліджуваного періоду коефіцієнти оборотності виявились найвищими у третьому звітному періоді, відповідно у цей час періоди оборотів були найнижчими. Це свідчить про збільшення ефективності використання активів та капіталу суб'єкта підприємництва.

Загалом показники оцінювання фінансового стану ТОВ «Апгрейд Систем» мають бути такими, щоб усі ті, хто пов'язаний з ним економічними відносинами, могли одержати відповідь на питання, наскільки воно надійне.

7. Система моніторингу фінансового стану в ТОВ «Апгрейд Систем» знаходиться в задовільному стані, проте задля більш ефективного управління, попередження виникнення проблем та кризових явищ потребує вдосконалення. Таке вдосконалення надасть управлінню підприємства значні можливості та забезпечить більш стабільний фінансовий стан.

Правильна система моніторингу фінансового стану надасть можливість досить критично оцінити фінансові результати діяльності ТОВ «Апгрейд Систем» у статистиці – за певний період та в динаміці – за низку періодів. Це допоможе знайти «больові точки» даного підприємства та своєчасно вжити заходів для більш ефективного використання фінансових інструментів та раціонального їх розміщення на підприємстві. Досліджуване підприємство має три основних фінансових показники (економічна додана вартість, рентабельність активів та коефіцієнт ліквідності грошових потоків), які кожного звітного періоду підлягають системі моніторингу на різних рівнях, а також багато допоміжних показників.

8. Використавши дані звітних півріч, було розроблено певний прогноз фінансових показників на майбутній період у вигляді планової чистої виручки від реалізації різними методами, плану доходів і витрат, балансового плану та на їх основі оцінювання фінансового стану. Планові показники підприємства друге півріччя 2018 року виявилися значно вищими за звітні показники. Це зумовлено насамперед великим темпом росту багатьох показників за досліджуваній звітний період. За дотримання всіх необхідних умов можливе покращення динаміки фінансового стану ТОВ «Апгрейд Систем» у плановому році.

Наразі аналіз звітних показників фінансового стану досліджуваного підприємства показує неоднозначні результати діяльності, проте за допомогою поліпшеної системи моніторингу можна розпізнавати сигнали загрози, що надасть змогу керівництву підприємства негайно їх ліквідувати на ранньому етапі, не даючи нанести шкоди. Основними шляхами покращення серед запропонованих є збільшення реклами, погодинна суборенда залів студії, розширення асортименту лаунж зони, проведення тренінгів в інших компаніях з потенційною цільовою аудиторією.

Впровадження системи моніторингу фінансового стану надасть керівництву досить вагомій можливості: сприятиме виявленню сфер, діяльність яких недостатньо ефективна, потребує покращення; надасть можливість більш ретельно контролювати діяльність підприємства, отримувати повну, своєчасну та достовірну інформацію від керівників; надасть можливість стимулювати тих працівників, в яких показники фінансової діяльності найвищі; сприятиме покращенню системного підходу до управління підприємством, забезпечить регулярне ведення його звітності за всіма видами діяльності.

За результатами дослідження визначено, що моніторинг фінансового стану підприємства є складною системою, основними етапами формування якої є розробка системи показників, що використовуються під час спостереження, визначення періоду моніторингу, установлення розмірів та виявлення причин відхилень фактичних показників від нормативних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України (зі змінами і доповненнями) – К., Мін-во Фінансів України, 2000. – 63 с.
2. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» : Наказ – К., Мін-во Фінансів України, 2000. – 32 с.
3. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» – К., Мін-во Фінансів України, 2013. – 40 с.
4. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. В 2-х томах / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2009. – 1374 с.
5. Бланк І. О., Ситник Г. В. Управління фінансами підприємств і об'єднань: навчальний посібник / І. О. Бланк, Г. В. Ситник. – К. : КНТЕУ, 2006. – 183 с.
6. Бланк І. О. Фінансове забезпечення розвитку підприємств : монографія / [Лігоненко Л.О., Гуляєва Н.М., Ситник Г.В., Стасюк Л.Л., Корольова-Казанська О.В. та ін.] / за ред. І.О. Бланка. – К. : КНТЕУ, 2011. – 344 с.
7. Галіцин В. К. Системи моніторингу : монографія / В. К. Галіцин. – К. : КНЕУ, 2003. – 231 с.
8. Григорчук О. Б. Фінансовий менеджмент / О. Б. Григорчук. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 315 с.
9. Дем'яненко М. Я. Фінансовий словник-довідник / М. Я. Дем'яненко, Ю. Я. Лузан, П. Т. Каблук – К. : ІАЕУААН, 2008. – 507 с.
10. Загородній А. Г. Фінансовий словник / Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. – 3-тє вид., випр. і допов. – К. : Знання, 2005. – 587 с.
11. Іванов Ю. Б. Конкурентні переваги підприємства: оцінка, формування та розвиток : монографія / Ю. Б. Іванов, П. А. Орлов, О. Ю. Іванова. – Х. : ІНЖЕК, 2008. – 352 с.
12. Кизим М. О. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства : монографія / М. О. Кизим [та ін.]. – Х. : ІНЖЕК, 2004. – 141 с.

13. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посіб. / М. Я. Коробов – 3-тє вид., перероб. і допов. – К. : Знання, 2013. – 378 с.
14. Лігоненко, Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій : монографія / Л. О. Лігоненко. – К. : КНТЕУ, 2003. – 165 с.
15. Лігоненко Л. О. Фінанси підприємства : Опорний конспект лекцій / Л. О. Лігоненко та ін. – К. : КНТЕУ, 2013. – 114 с.
16. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : навч. посіб. / А. М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2008. – 406 с.
17. Поддєрьогін А. М., Білик М. Д. Фінансовий менеджмент: Підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик – К.: КНЕУ, 2012. – 536 с.
18. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. / Г. В. Савицька – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2014. – 662 с.
19. Тарасюк Г. М. Планова діяльність як системний процес управління підприємством : монографія / Г. М. Тарасюк. – Ж : ЖДТУ, 2009. – 469 с.
20. Чупіс Л. В. Оцінка, аналіз, планування фінансового становища підприємства : наук.-метод. вид. / Л. В. Чупіс. – Суми : Довкілля, 2007. – 404 с.
21. Школьник І. О. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник / І. О. Школьник, В. М. Кремень, С. М. Козьменко та ін. – Суми, 2017. – 427 с.
22. Берізко В. М. Щодо питання понятійного апарату «фінансовий моніторинг» / В. М. Берізко // Право України. – 2014.– № 12. – С. 52-53.
23. Білик М. Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств / М. Д. Білик // Фінанси України. – 2016. – № 3. – С. 117–128.
24. Богацька Н. М. Фінансовий стан підприємства та шляхи його покращення в бізнес-процесах підприємства / Н. М. Богацька, О. В. Галюк // Молодий вчений. – №2. – 2016. – С. 12-15.
25. Живко З. Б. Фінансовий моніторинг підприємства : проблеми, безпека і специфіка діяльності / З. Б. Живко // Фінанси України. – № 11. – 2015. – С. 94.
26. Журавльова І.В. Теоретичні засади стратегічного моніторингу формування капіталу підприємства // Проблеми науки. – 2013. – №7. – С. 33-38.

27. Знахуренко П. А. Комплексна оцінка фінансового стану підприємств / П. А. Знахуренко, О. П. Хотомлянський // Фінанси України. – 2014. – № 1. – С. 111-113.
28. Карпенко Г. В. Шляхи вдосконалення фінансового стану підприємства / Г. В. Карпенко // Економіка держави. – 2017. – №1. – С. 61-62.
29. Квасницька Р. С. Теоретичні аспекти контролінгу / Р. С. Квасницька, С. О. Надорожня // Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпатського нац. ун-ту ім. В. Стефаника. – 2018. – №9(2). – С. 55-60.
30. Коваленко В. В. Методичні підходи до діагностики і моніторингу фінансової стійкості банківської системи // Актуальні Проблеми Економіки. – 2011. – №11(65). – С. 193-199.
31. Котляр М. Л. Аналіз фінансового стану підприємства / М. Л. Котляр // Фінанси України. – 2013. – С. 99–104.
32. Котляр М. Л. Оцінка фінансової стійкості підприємства / М. Л. Котляр – Фінанси України. – 2014. – № 1. – С. 113-117.
33. Ладунка І. С. Шляхи покращення фінансового стану підприємств в сучасних економічних умовах / І. С. Ладунка // Економіка і суспільство. – 2016. – №5 – С. 185-188.
34. Ловінська Л. Г. Концепція фінансових результатів у системі бухгалтерського обліку / Л. Г. Ловінська // Фінанси України. – 2014. – № 11. – С. 58-65.
35. Плікус І. Й. Система моніторингу для фінансового прогнозу діяльності підприємства // Фінанси України. – 2010. – №4. – С. 35-44.
36. Прядко О. Є. Державні фінанси: проблеми та шляхи їх вирішення / О. Є. Прядко // Управління розвитком. – 2013. – №14. – С. 34-36.
37. Сидоренко-Мельник Г. М. Методичний аспект оцінки ділової активності господарюючих суб'єктів споживчої кооперації згідно з НП(С)БО / Г. М. Сидоренко-Мельник // Д : ДНУ. – 2014. – С. 167-174.
38. Цар О. З. Аналіз динаміки фінансового стану підприємств України / О. З. Цар // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2016. – №3. – С. 221-238.

39. Череп А. В. Проблеми визначення фінансового стану підприємств в умовах фінансової кризи / А. В.Череп, Л. А. Кириченко // Держава і регіони. – 2013. – № 6. – С. 233–236.
40. Ширягіна О. Є. Прибуток підприємства: історичний аспект / О. Є. Ширягіна // Формування ринкових відносин в Україні. – 2015. – № 12. – С. 156 – 159.
41. Фінансова звітність підприємства «Апгрейд Систем» : Звіт про фінансовий стан (форма №1), Звіт про фінансові результати (форма №2).
42. Міністерство фінансів України (офіційний сайт) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/ua/>.
43. Методи прогнозування діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lubbook.net/book_251.Html.
44. Методичні рекомендації по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0288-97>.
45. Оцінка фінансового стану підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lubbook.net/book_432.Html.
46. Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98>.
47. Про затвердження положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01>.
48. Система YouControl – онлайн-сервіс перевірки компаній [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://youcontrol.com.ua/>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Система показників оцінювання фінансового стану підприємства*

Показники	Алгоритм розрахунку	Характеристика показників
Показники ліквідності та платоспроможності підприємства		
Загальний коефіцієнт покриття	ОА/ПЗ	Характеризує спроможність підприємства погашати свої поточні зобов'язання за рахунок усіх оборотних активів (оптимальне значення – 1-3).
Коефіцієнт проміжної ліквідності	(ГК+ПФІ+ПДЗ)/ПЗ	Допомагає оцінити можливість погашення підприємством короткотермінових зобов'язань у разі його критичного стану (оптимально – 0,7-0,8).
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	(ГК+ПФІ)/ПЗ	Визначає, яку частку поточних зобов'язань можна погасити негайно за рахунок грошових коштів, що є на розрахунковому рахунку підприємства (оптимальне значення – 0,2-1).
Коефіцієнт відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість	ДЗ/ОА	Показує частку оборотних активів, які перебувають у формі дебіторської заборгованості.
Коефіцієнт співвідношення поточної дебіторської і кредиторської заборгованості	ПДЗ/ПКЗ	Показує, чи достатньо в підприємства грошових коштів, які будуть перераховані на його поточний рахунок від дебіторів наприкінці терміну погашення дебіторської заборгованості, для покриття найбільш строкових зобов'язань.
Показники фінансової стійкості підприємства		
Коефіцієнт фінансової автономії	ВК/К	Характеризує частку коштів, вкладених власниками підприємства в загальну вартість майна (оптимальне значення – більше 0,5).
Коефіцієнт покриття боргу	ВК/ПК	Показує скільки гривень власного капіталу припадає на 1 гривню залученого капіталу (оптимальне значення – більше 1-1,5).
Коефіцієнт фінансування	ПК/ВК	Показує скільки гривень залученого капіталу припадає на 1 гривню власного капіталу (оптимальне значення – менше 0,5).
Коефіцієнт кредиторської заборгованості	КЗ/КПК	Характеризує питому вагу кредиторської заборгованості в загальній сумі поточних зобов'язань.
Коефіцієнт поточної заборгованості	ПЗ/К	Характеризує питому вагу поточних зобов'язань в загальній сумі джерел формування (оптимальне значення – більше 0,5).
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	ВОК/ВК	Характеризує степінь мобільності використання власного капіталу; показує частку власних коштів, вкладених в оборотні активи (більше 0,5).

Показники	Алгоритм розрахунку	Характеристика показників
Показники рентабельності підприємства		
Рентабельність діяльності	$\text{ЧП/ЧВР} \cdot 100$	Збільшення цього показника свідчить про зростання ефективності господарської діяльності підприємства, а зменшення навпаки.
Рентабельність активів	$\text{ЧП/Ас} \cdot 100$	Показує рівень прибутку, що створюється всіма активами підприємства, які перебувають у його використанні згідно з балансом.
Рентабельність власного капіталу	$\text{ЧП/ВКс} \cdot 100$	Характеризує відсоток прибутковості власного капіталу і є критерієм ефективності інвестування коштів власників у дане підприємство.
Економічна рентабельність	$(\text{ПЗДдо} + \text{ФВ}) / \text{Ас} \cdot 100$	Показує рівень прибутку до оподаткування, що створюється всіма активами підприємства.
Показники ділової активності підприємства		
Коефіцієнт оборотності активів	ЧВР/Ас	Відображає здатність активів до випуску певного обсягу продукції за одиницю часу в процесі господарського використання.
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	ЧВР/ОАс	Характеризує продуктивність використання оборотних активів підприємства (оптимальний напрямок – прискорення).
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	ЧВР/ДЗс	Здійснює оцінку швидкості обороту дебіторської заборгованості (оптимальний напрямок – прискорення оборотності).
Коефіцієнт оборотності капіталу	ЧВР/Кс	Відображає швидкість обороту сукупного капіталу.
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	ЧВР/ВКс	Характеризує ефективність використання власного капіталу підприємства.
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	ЧВР/КЗс	Оцінює середній період погашення кредиторської заборгованості, тобто часу, на який кредитується підприємство (оптимально – зниження).
Період обороту активів	$\text{Ас} \cdot n / \text{ЧВР}$	Вказує час одного обороту, за який активи здатні випустити певний обсяг продукції.
Період обороту оборотних активів	$\text{ОАс} \cdot n / \text{ЧВР}$	Вказує на тривалість одного обороту оборотних активів (позитивним є скорочення періоду).
Період обороту дебіторської заборгованості	$\text{ДЗс} \cdot n / \text{ЧВР}$	Вказує на те, скільки триває один оборот дебіторської заборгованості (нормативним є скорочення тенденції).
Період обороту власного капіталу	$\text{ВКс} \cdot n / \text{ЧВР}$	Вказує на те, скільки триває один оборот власного капіталу.
Період обороту кредиторської заборгованості	$\text{КЗс} \cdot n / \text{ЧВР}$	Свідчить про ефективність залучення кредиторської заборгованості (позитивною тенденцією є збільшення значення).

*Джерело: розроблено автором на основі [5]